

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Mediální rutiny Českého rozhlasu Olomouc v krizové situaci během povodní v roce 1997

*Media routines of Czech Radio Olomouc in crisis situation
during the flood in 1997*

Bakalářská diplomová práce

Terezie Línková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Karel Páral, Ph.D.

Olomouc

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě literatury a dalších zdrojů uvedených v závěru práce. Počet znaků v práci včetně mezer je 76 510.

V Olomouci dne

.....

Terezie Línková

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu Mgr. et Mgr. Karlu Páralovi, Ph.D. za cenné rady, které mi pomohly při psaní této bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat svým respondentům, jmenovitě Blance Mazalové, Janě Zemkové, Marii Hovadíkové, Michalu Burešovi a Pavlu Hekelovi, za vstřícný přístup a čas při realizaci rozhovorů. Na závěr bych chtěla poděkovat i Dítě Vojnarové za inspiraci a rady ohledně redakce Českého rozhlasu Olomouc.

Abstrakt

Tato bakalářská diplomová práce se zaměřuje na změnu mediálních rutin Českého rozhlasu Olomouc v krizové situaci, konkrétně v období povodní v roce 1997. Cílem práce je zjistit, jaké mediální rutiny byly během povodní uplatněny v Českém rozhlasu Olomouc. V této případové studii jsem k dosažení cíle zvolila metodu kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů a rešerše z archivu vysílání Českého rozhlasu Olomouc. Teoretická část se skládá z konceptu mediálních rutin a konceptu krizové žurnalistiky. Tato východiska jsou klíčovým základem pro strukturu analytické části.

Klíčová slova

Český rozhlas Olomouc, mediální rutiny, veřejnoprávní médium, krizová žurnalistika, povodně

Abstract

This bachelor thesis focuses on the change in the routines of the Czech Radio Olomouc in a crisis situation, specifically during the flood in 1997. The aim of the thesis is to find out which media routines were applied during the flood in Czech Radio Olomouc. In this case study, to achieve the goal, I chose the method of qualitative research in the form of semi-structured interviews and research from the archive of Czech Radio Olomouc broadcasts. The theoretical part consists of the concept of media routines and the concept of crisis journalism. These starting points are the key basis for the structural analysis part.

Keywords

Czech Radio Olomouc, media routines, public media, crisis journalism, floods

Obsah

Úvod	4
1 Teoretická část	4
1.1 Krizová žurnalistika	5
1.1.1 Krize povodní – historický kontext	7
1.2 Český rozhlas jako mediální organizace	8
1.2.1 Postavení veřejnoprávního média v mediální krajině	9
1.2.2 Stanice Českého rozhlasu	11
1.2.3 Český rozhlas Olomouc	12
1.3 Mediální rutiny	12
1.3.1 Výběr témat	13
1.3.2 Zdroje informací	14
1.3.3 Tvorba mediálního obsahu	15
1.3.4 Organizace práce v redakci	16
1.3.5 Nové technologie v rozhlasovém vysílání	17
2 Metodika výzkumu	19
2.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky	19
2.2 Kvalitativní výzkum	19
2.2.1 Polostrukturované rozhovory	20
2.3 Medailonky výzkumného vzorku	20
2.4 Archiv Českého rozhlasu Olomouc	21
3 Analytická část	23
3.1 Výběr témat	23
3.1.1 Pořad	24
3.1.2 Vyřazení témat	24
3.2 Zdroje informací	25
3.2.1 Kritéria výběru zdrojů	26

3.3	Tvorba mediálního obsahu	27
3.3.1	Časový harmonogram vysílání	27
3.3.2	Práce v terénu	27
3.4	Organizace práce v redakci	28
3.5	Nové technologie v rozhlasové tvorbě	29
3.6	Krizová žurnalistika a veřejnoprávní médium	31
3.6.1	Zásady krizové komunikace	31
3.6.2	Role Českého rozhlasu Olomouc	32
3.6.3	Krizový plán	34
4	Závěr	36
5	Seznam literatury	39
6	Seznam příloh	41
7	Přílohy	42

Úvod

Pravidelné rozhlasové vysílání bylo na našem území zahájeno před 100 lety. První pokusy o vysílání datujeme již v roce 1919 po první světové válce, a to přesně 28. října na oslavu prvního výročí Československé republiky. Rozhlas se od začátku podílel na budování kulturního života a československé společnosti, byl také jejím hlasem při Pražském povstání, jindy byl naopak využit k propagandě režimu. Po boji o rozhlas, pádu režimu a vzniku České republiky se stal Český rozhlas institucí nezávislou na státu a nástrojem veřejné služby.

Jak plní své poslání v *poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených všestranných informací pro svobodné vytváření názorů*,¹ můžeme vyhodnocovat z každodenního vysílání Českého rozhlasu. Jeho nezastupitelnost mu však můžeme připsat zejména v neopakovatelných a nečekaných situacích: ať už se jedná o výše zmíněné historické události, nebo přírodní katastrofy, které bývají z tohoto hlediska opomíjeny, stejně jako povodňová krize v roce 1997 – jedna z největších a nejtragičtějších záplav v moderní historii², kterou se také budu v práci zabývat.

Povodně v roce 1997 zasáhly téměř celou republiku, obzvláště Moravu a Olomoucko. Voda rozdělila Olomouc na dvě nedostupné oblasti, lidé v zatopených částech neměli dostatek pitné vody, základní potraviny, natož elektřinu a funkční pevnou linku. Málokterá domácnost disponovala mobilním telefonem a informace o tom, jak situace vypadá, poskytovala hlavně komunikace skrz rádio, na kterém lze naladit vysílání i bez elektřiny. V teoretické části se tak nejprve budu věnovat krizové komunikaci. Na krizových situacích si můžeme nejlépe ukázat, jak dobře v daném médiu fungují nastavené mediální rutiny, což bude také další kapitola a základ mé teoretické části. Součástí teoretické části bude obecné představení veřejnoprávního média a dalších cílů, které má naplňovat.

V metodologické části přiblížím metodu svého výzkumu, čímž budou polostrukturované rozhovory. V rámci výzkumu se zaměřím i na archivní vysílání olomouckého rozhlasu, což bude pramen pro tvorbu otázek do rozhovorů, a doplním tak atmosféru probíhající krize. Rozhovory povedu s členy redakce Českého rozhlasu Olomouc, kteří zažili povodňovou krizi.

¹ Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu,

² Povodně roku 1997 byly tak tragické i proto, že lidé nevěděli o hrozbě. Přispěly ke vzniku výstražného systému. *Česká televize* [online]. 2022 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3514191-povodne-roku-1997-byly-tak-tragicke-i-proto-ze-lide-nevedeli-o-hrozbe>

Cílem této práce je určit, jaké mediální rutiny se uplatňují v krizi, konkrétně u Českého rozhlasu Olomouc při povodních 1997. K tomu nám pomůže teoretický základ mediálních rutin média a pochopení jejich funkcí, rešerše archivního vysílání a rozhovory s členy redakce. To, jaké změny nastaly v mediálních rutinách rozhlasu, bychom se měli dozvědět hlavně na bázi rozhovorů a poznatků z nich. Práce tak – na základě seznámení s krizovou komunikací – očekává, že při krizi došlo ke změnám, kvůli kterým se Český rozhlas Olomouc musel přizpůsobit situaci, a to i do budoucna. Výsledkem by měl být doposud nezpracovaný výzkum mediálních rutin za krizové situace u rozhlasového vysílání v případě povodní v roce 1997 v Olomouci.

1.1 Krizová žurnalistika

Média nám poskytují informace během celého života a jejich funkce je vyzdvihována hlavně v časech krize. Jan Tomandl v knize *Krizová komunikace* definuje krizi jako „náhlou a svízelnou situaci, která způsobuje nejistotu a zmatek a vyžaduje urgentní řešení a komunikační zajištění.“ (Tomandl, Čuřík, Maršovská a Fojtová, 2020:18). Právě hbité poskytování informací hraje pro příjemce klíčovou roli.

Profesorka sociologie Marla Perez-Lugo ve své studii o *Využití médií v katastrofických situacích: Nové zaměření na fázi dopadu* popisuje média z pohledu sociologie přírodních katastrof jako řídicí nástroje, které mají vliv na připravenost a reakci lidí při těchto situacích (Perez-Lugo 2004:210). Gil Cavlo uvádí (v Sorribes and Rovira 2015:1054), že publikací informací média přispívají ke kolektivnímu rozpoznání nebezpečí a rizik.

Podle toho publikum může určit míru nebezpečí. Základním způsobem, jak lidé vnímají pravděpodobnost spojenou s rizikem v médiích je množství informací, které o rizikovém faktoru dostanou. Vnímání rizika je tedy formováno množstvím mediálního pokrytí a živostí těchto informací (Wahlberg and Sjöberg, 2000:44).

Odborně můžeme toto formování informačního obrazu označit termínem framing³, což „znamená vybrat některé aspekty reality a dát jim v konkrétním komunikátu významnější pozici...“ (Tomandl, Čuřík, Maršovská a Fojtová 2020:69). A to posluchači určuje, jak určitým způsobem postupovat při rozhodování (tamtéž). V případě

³ Česky překlad slova framing je rámcování.

katastrofické události, musí být pro novináře prioritou podávání informací pro lidi a péče o oběti (Sorribes and Rovira 2015:1057).

K dosažení úspěšné krizové komunikace může pomoci několik zásad. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) uvádí tyto zásady: mluvit zřetelně, pochopitelně a s empatií, chovat se čestně a upřímně, spolupracovat s důvěryhodnými zdroji, vycházet vstřícně s médii, veřejnost brát jako rovnocenného partnera anebo naslouchat svým posluchačům (Vymětal 2009:32) U médií by mimo jiné mělo být komunikačním cílem v situacích přírodní katastrofy zabránit panice příjemců, dodávat poptávané informace veřejnosti a udržet prestiž a reputaci média. (Tomandl, Čuřík, Maršovská a Fojtová 2020:26)

Joseph R. Dominick (v Perez-Lugo 2004:212) uvádí, že média kromě dodávání informací mají také funkci „*propojení*“ a „*sociální užitečnosti*“. Tím pádem neplní jen potřebu distribuce informací. Příklad funkce „*sociální užitečnosti*“ uvádí zapnutí televize, která slouží jako kulisa pro překonání ticha a osamělosti.

Perez-Lugo (2004:219) ve své studii dokazuje, že lokální média při hurikánu v Georgii hrála významnou roli v ujišťování lidí a poskytování emocionální podpory, informací a tvoření společnosti. Podpora komunity může být zvláště důležitá v situacích, jako je dopad některých přírodních událostí. Lidé jsou často v izolaci úzkého kruhu lidí a s médii jako jediným spojením s ostatními a zbytkem světa.

Díky studii osmi komunit v Portoriku, postižených hurikánem Georges v roce 1998, dospěla k závěru, že zatímco jednotlivci potřebovali emocionální podporu a společnost, kolektivně zde byla potřeba vytvoření komunity.

Studii Perez-Lugo zjistila, že kvůli výpadku elektřiny bylo rádio „*jediným obecně dostupným médiem během dopadu hurikánu Georges.*“ (Perez-Lugo 2004:219). Z rozhovorů s lidmi zjistila, že médium bylo nejvíce využíváno od prvních velkých větrů až do konce dopadu hurikánu (tamtéž).

Další případ, kdy bylo lokální rádio a televize pro místní důležitým zdrojem informací a zpráv, jsou povodně v USA. Hindman a Coyle (1999) zkoumali roli místního rozhlasu během povodní v údolí Red River v Severní Dakotě v USA v roce 1997. Účastníci studie popsali, že rádio jim pomohlo k spolupráci mezi místními úředníky a občany postiženými mimořádnou událostí. „*V tomto případě byl místní rozhlas vnímán jako nejaktivnější a nejviditelnější forma média.*“ (Ewart and Dekker 2013:370).

Příznačné je i to, že se všechny tyto situace, kde hrálo významnou roli místní rádio, staly přibližně ve stejnou dobu jako povodně na Olomoucku v roce 1997, proto lze

předpokládat, že měl Český rozhlas Olomouc stejnou roli. Také je třeba zdůraznit, že v dnešní době už by to bylo zřejmě jinak. Jestliže však dokáže být i rádio hlavním zdrojem informací pro občany zasažené krizí, měli bychom se zaměřit na to, jak v něm novináři během krize pracují v rámci mediální organizace a mediálních rutin.

1.1.1 Krize povodní – historický kontext

V červenci roku 1997 zasáhly oblast v povodí řek Morava, Odra a Labe katastrofické povodně. V období povodní spadlo v určitých oblastech až přes polovinu ročního úhrnu srážek, došlo k devastaci koryt vodních toků a řeky se tak výrazně rozvodnily a voda dosáhla vysoké úrovně. „*Řeka Morava zaznamenala vzestup hladiny o 2–6 m, zaplaveno bylo území o rozloze 12 500 km² a šířka rozlivů dosahovala až 4 km.*“⁴

V neděli 6. 7. 1997 již na Moravě intenzivně přšelo. Na povodí řeky Moravy byl vyhlášen 3. stupeň povodňové aktivity, v Olomouci voda není až do úterního večera, ale už zaplavuje přilehlou obec Horka nad Moravou. „*Před půlnocí je odkloněna veškerá tramvajová doprava na nově vybudovanou trasu přes třídu Kosmonautů, pod mostem na Masarykově třídě zbývá vodě necelého půl metru. Městská povodňová komise vyzývá občany k evakuaci. Většina lidí si nedovede představit, co bude následovat.*“⁵ Ve středu se občané Olomouce probouzejí bez elektrického proudu, město je rozděleno vodou na dvě samostatné části. Situace se ve čtvrtek 10.7. nezlepšila, někde jsou lidé i bez pitné vody a plynu. Záchranáři tak rozvázejí na lodích základní potraviny. Ke konci dne a v pátek voda pomalu ustupuje, i když stále zůstávají zaplaveny některé městské části. „*Jako největší problém se jeví riziko epidemického výskytu infekčních onemocnění. Voda s sebou brala všechno, mrtvá zvířata, splašky z vyplavené kanalizace.*“ (tamtéž).

O život přišlo během celých povodní na Moravě 50 lidí, škoda byla vyčíslena na 63 miliard. Jedna z nejzasaženějších obcí byly Troubky na Olomoucku, kde zemřelo 9 lidí a z obce zbyly pouze trosky. „*Od povodní z roku 1997 bylo již realizováno přes 20 významných a rozsáhlých protipovodňových opatření a desítky drobných úprav*

⁴ Povodí Moravy [online]. Vytvořila Media Age Digital [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/povodeni-1997/>

⁵ Protipovodňová opatření Olomouc [online]. Olomouc [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://protipovodnovaopatreni.olomouc.eu/povodne-97>

a staveb. Mezi nejvýznamnější a největší patří realizace I. a II.A etapy ochrany Olomouce.“

6

Český rozhlas Olomouc na povodně vzpomíná jako nezapomenutelnou situaci. Nejen z pohledu krizové žurnalistiky, ale zejména z lidského pohledu, jelikož denně komunikovali s lidmi, kterým povodně vzala vše – majetek, blízké, i vzpomínky. „...bylo to něco, na co asi nemůžu v životě zapomenout. I když některé věci byly dost smutné, třeba když dostanete informaci, že máte vysílat, že tam někde hledají lidi, a potom se dozvíte, že se utopili“ (Hovadíková, 64). „Je to něco, co ve vás zůstane na celý život. Dneska věřím, že tím, že se udělala protipovodňová opatření a opravdu spousta práce, jsme na vše připraveni líp“ (Bureš, 60).

Redakce připomněla první výročí po povodni, ale i výročí po pěti a dvaceti letech, které bylo minulý rok 2022. Na toto výročí vznikl seriál *Naši za povodní*, ve kterém zaměstnanci vzpomínají na povodňovou krizi. Na seriálu pracovaly redaktorky publicistiky Dita Vojnarová, Petra Ševců, redaktor publicistiky Miroslav Kobza a zaměstnanci Českého rozhlasu Olomouc

1.2 Český rozhlas jako mediální organizace

Každé mediální sdělení musí mít svého zprostředkovatele. Tím jsou mediální organizace, firmy či jiné podnikatelské subjekty, které vytváří konkrétní obsah novin, časopisů, vysílání rozhlasu či televize anebo vlastní a přidávají informace na internetový informační portál (Ruß-Mohl a Bakičová 2005:121).

Český rozhlas je veřejnoprávní instituce provozující celoplošné rozhlasové vysílání na území Česka. Zatímco instituce představuje způsob, jakým lidé provádějí určitou činnost, organizace (v tomto případě Český rozhlas Olomouc) jsou struktury lidí, kteří určitou činnost přímo provádějí a podílejí se různou měrou na konečné podobě produktu, a výrobní postupy, jež ke zhotovení výrobku vedou. (Jirák a Köpplová 2007:74).

Například podle Tomáše Trampoty (2006:44) je pro pochopení hranic, ve kterých se jednotliví redaktoři musí pohybovat, nutné poznat mediální systém, ve kterém pracují, včetně rutin a norem chování, jež jsou silnou částí shromažďování informací.

Irena Reifová (2004:174) ve Slovníku mediální komunikace vymezuje pojem mediální organizace jako konkrétní jednotku instituce médií, kterými jsou například

⁶ Povodí Moravy [online]. Vytvořila Media Age Digital [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/povoden-1997/>

konkrétní redakce, nebo televizní a rozhlasové stanice. Mediální organizace podle ní představují prostředí, jehož vlastnosti předurčují podmínky vzniku mediálních obsahů.

Za každým výrobkem mediální organizace stojí komplikovaná organizační struktura složená z jednotlivých profesí (např. grafici, tiskaři, editoři, redaktori). Proto mají mediální organizace vlastní složitou strukturu s propracovanou hierarchií odpovědností a pravomocí a s vysokou dělbou práce (Jirák a Köpplová 2007:74).

Trampota (2006:53) uvádí, že ve většině mediálních organizací rozlišujeme tři základní úrovně hierarchie. Tvoří ji vrcholný management, střední management, představovaný šéfredaktory, editory, manažery (inzerce), a přední linii reprezentovanou redaktory.

Jan Jirák a Barbara Köpplová (2007:74) uvádí, že jedním z rysů fungování mediálních společností je převaha „*požadavků formální pracovní organizace nad osobními tendencemi komunikátorů v jejím rámci,*“ v důsledku se tak projeví ustanovením pracovních rutin, neboli ustálených výrobních postupů.

1.2.1 Postavení veřejnoprávního média v mediální krajině

Český rozhlas byl jakožto veřejnoprávní médium zřízen zákonem České národní rady⁷, a od 1. ledna 1992 celoplošně vysílá na celém území České republiky. Zákon určuje, jakým způsobem bude fungovat a jak bude Český rozhlas financován. Zákon ustanovuje i kontrolní orgány, které dohlížejí na to, jak instituce plní úkoly veřejnoprávního média.

Český rozhlas, spolu s Českou televizí, je médium veřejné služby, a tak by měl sloužit hlavně veřejnému zájmu společnosti – tedy poskytovat objektivní, všeobecné a důvěryhodné informace. Blumler (1998:55) tvrdí, že „... *s představou veřejného zájmu se pojí jistá mimořádná kvalita. Veřejný zájem se liší od individuálního zájmu a je mu nadřazen.*“ Také dále uvádí, že reaguje nejen na aktuální potřebu, ale i na dlouhodobou budoucnost společnosti. Denis McQuail na základě více případů sestavil hlavní kritéria veřejného zájmu, z nichž některá jsou: rozmanitost informací, podpora veřejného pořádku a bezpečnosti státu, široký dosah, kvalita informací, podpora demokracie a lidských práv (tamtéž).

Média veřejné služby mají po světě různou formu podle právní úpravy daného státu, a tak není jednotná definice pro všechny (Motal 2008:87). Odůvodnění existence veřejnoprávních médií je vyjádřena v právech EU, či v materiálech Rady Evropy. „*Na*

⁷⁷ Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

úrovni EU je role veřejnoprávního vysílání uznána Protokolem 29 připojeným ke Smlouvě o fungování EU a důležitost systému tzv. duálního vysílání⁸ uvádí směrnice o audiovizuálních mediálních službách... Rada Evropy, jakožto organizace, jejíž hlavní poslání je ochrana lidských práv a podpora právního státu, považuje existenci veřejnoprávního vysílání za nezbytnou a důležitou pro současnou společnost.⁹

V Česku je veřejnoprávní vysílání částečně hrazeno koncesionářskými poplatky. Podle zákona platí pro všechny fyzické či právnické osoby, které mají, v případě rozhlasu, vlastní rozhlasový přijímač.¹⁰ Za domácnost se platí jeden měsíční poplatek ve výši 45 Kč v každém čtvrtletí, podnikatelé a právnické osoby pak platí za každý přijímač.¹¹

McQuail (2007: 192) však vidí v případě financování poplatků možné pnutí ve společnosti. V tom případě má médium určitou zodpovědnost, kterou cítí i poplatníci média, a tak na ně může být vyvíjen tlak v plnění jejich cílů veřejné služby. S globalizací a rostoucí konkurencí a nabídkou pokrytí služeb tak klesá i postavení veřejnoprávních médií, která nejsou schopna soutěžit za stejných podmínek.

Pro kontrolu, jestli veřejnoprávní médium plní úkoly veřejné služby, jsou zřízeny kontrolní orgány, u Českého rozhlasu je to Rada Českého rozhlasu, která má devět členů. „Rada má devět členů. Členy Rady volí a odvolává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy.“¹² Návrhy kandidátů však může předkládat jakákoliv kulturní organizace či sdružení hájící výše zmíněné zájmy, z čehož může vyjít kontroverzní kandidát. Pro příklad bych uvedla Hanu Lipovskou, bývalou členku rady České televize, která byla kvůli své kandidatuře za Volný blok ve sněmovních volbách v roce 2020 z funkce odvolána.

„Členové Rady jsou voleni z kandidátů navržených podle odstavce 2, a to na funkční období 6 let, přičemž každé 2 roky je volena jedna třetina členů“¹³. Rada volí svého předsedu a místopředsedu. Radě dále náleží funkce jmenování a odvolávání generálního ředitele Českého rozhlasu, schvalování rozpočtu, ale i spravování stížností. K ekonomické kontrole Českého rozhlasu využívá pětičlennou Dozorčí komisi.¹⁴

⁸ oddělení na veřejnoprávní a soukromá (komerční) média

⁹ *Veřejnoprávní vysílání* [online]. Ministerstvo kultury [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/verejnopravni-vysilani-cs-489>

¹⁰ *Zákon pro lidi* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-348#p3>

¹¹ V případě televizního vysílání činí poplatek 135 Kč.

¹² Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

¹³ tamtéž

¹⁴ Rada Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/orade-7722504>

1.2.2 Stanice Českého rozhlasu

Takzvanou “vlajkovou lodí” Českého rozhlasu je Český rozhlas Radiožurnál, což je celostátní rozhlasová stanice poskytující hlavně zpravodajství a publicistiku. Stanice vznikla současně s Českou republikou, a tak nahradila předchozí československou stanici. Zprávy vysílá každou půlhodinu, dále se věnuje dopravnímu zpravodajství Zelená vlna. Další pořady, které se na stanici řadí do vysílání, jsou: Host Lucie Výborné, Večerní host Radiožurnálu, Dvacet minut Radiožurnálu, Zápisník zahraničních zpravodajů a další.¹¹⁷

Stanice Rozhlas Plus je rozšířením, kde se ještě více věnují publicistice z analytického pohledu. Hlavními pořady na této stanici jsou: Radiokniha, Osobnost Plus, Interview Plus, Pro a proti, Názory a argumenty a další.¹⁸ Další stanice Dvojka působí spíše jako “rodinná” stanice, kde nalezneme více mluveného slova. Do roku 2011 nesla název Český rozhlas Praha a posluchači zde naladí pořady: Ranní Dvojka, Dva na Dvojce nebo Byl jednou jeden rok¹⁹. Za kulturní stanici můžeme považovat Vltavu, která se věnuje pořadům: Vizitka, Sedmé nebe, Osudy nebo Četba s hvězdičkou²⁰. Mezi celoplošné dále patří Radio Wave, Radiožurnál Sport, Radio Junior, D-dur, Jazz, Pohoda Junior + a Prague International.

¹⁵ Mise a vize Českého rozhlasu. Ministerstvo kultury [online]. Vytvořila Media Age Digital, 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/novinky-a-media-cs-4/5078cs-novela-zakona-o-ceske-televizi-a-o-ceskem-rozhlasu-proslo-druhym-ctenim-v-poslanecke-snemovne-parlamentu-cr>

¹⁶ tamtéž

¹⁷ Pořady stanice. Český rozhlas [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/porady>

¹⁸ Pořady stanice. Český rozhlas [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/porady>

¹⁹ Radiožurnál Pořady. Český rozhlas [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/porady>

²⁰ Pořady Stanice. Český rozhlas [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/porady>

1.2.3 Český rozhlas Olomouc

Každý kraj má svoji regionální stanici a tato práce se bude věnovat olomouckému rozhlasu. Rozhlasové studio vzniklo v Olomouci již v roce 1949, kdy v počátku spadalo pod Český rozhlas Brno, v roce 1956 se studio krátce osamostatnilo, poté bylo pobočným studiem Československého rozhlasu Ostrava. Šedesátá léta přinesla mírně rozvolnění cenzury a vysílání dříve neakceptovaných pořadů. Za normalizace po srpnové okupaci došlo opět k utužení režimu i personálního obsazení redakce. V osmdesátých letech došlo se snahou o reformu systému opět k uvolnění, i když kvůli chladným vztahům se zahraničím bylo zpravodajství dogmatické a zarputilé. Vedení redakce bylo stále v Ostravě, a tak byly možnosti studia omezené. Budoucnost studia velmi ovlivnil příchod Stanislava Červenky roku 1986 na pozici hudebního redaktora, jelikož se po vzniku České republiky podílel na osamostatnění studia v Olomouci.²¹

V roce 1996 bylo olomoucké studio plně vybaveno, mělo desítky zaměstnanců, a vyrovnalo se tak ostatním studiím Českého rozhlasu.²² V roce 1997 zasáhly Moravu povodně, které byly v podstatě zatěžkávací zkouškou nově fungujícího studia. Povodně v roce 1997 jsou také tématem této bakalářské práce jakožto důležitý mezník pro Český rozhlas Olomouc.

Dnes se Český rozhlas Olomouc věnuje kulturnímu vysílání a pořádání kulturních akcí. Výrazně tak přispívá ke kulturnímu životu v regionu. Mezi oblíbené pořady patří: Apatyka, Větrník – host ve studiu, Zveřinec nebo Cimbál a husle.²³ „Dne 14. 4. 2010 Český rozhlas Olomouc obdržel Cenu Olomouckého kraje za rok 2009 za přínos v oblasti kultury.“²⁴

1.3 Mediální rutiny

Podle Jiráka a Kopplové se mediální rutiny objevují v každém médiu, ale roli hrají i při výrobě produktů, jako je třeba časopis nebo i televizní seriál. I zde je potřeba správná organizace a rozdělení práce u každého dílu či vydání časopisu. (tamtéž). Trampota mezi rutiny řadí „zaběhlé způsoby výběru událostí, opakující se praktiky sběru informací a

²¹ PŘIKRYLOVÁ, Lucie. Hudební redakce Českého rozhlasu, studia Olomouc v letech 1993-2009. Olomouc, 2012. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

²² tamtéž

²³ Pořady stanice. *Český rozhlas* [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/porady>

²⁴ O stanici. *Český rozhlas* [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/o-stanici-6472533>

prezentace zpravodajských příběhů.“ (2006:55-56) Na základě své pravidelné činnosti se tak daná organizace zavazuje k tomu, že pro posluchače dodá svůj obsah, musí proto dodržet množství termínů a uzávěrek. (Burton, Jirák 2001: 104).

Na jednu stranu také Trampota zmiňuje že, „*negativním následkem přílišné rutinizace produkce zpráv může být snížená schopnost flexibilně reagovat na překvapivé a neočekávané události*“ (2006: 57). Proto je téma krizové žurnalistiky stále aktuálnější.

1.3.1 Výběr témat

„Existují tzv. hodnoty, resp. Kritéria zprávy, díky nimž je možno třídit zprávy podle jejich důležitosti“ (Ruß-Mohl a Bakičová 2005:98). Na začátku však stojí první pojem pojící se s výběrem témat – **agenda setting**, neboli nastolování témat.

Podle Slovníku mediální komunikace je agenda setting „... *hypotéza o vlivu, respektive účinku médií na obsahy myšlení a veřejného a politického diskurzu, podle níž jsou média schopna (nezáměrně, ale i záměrně) exponovat určité události a současně určovat pořadí důležitosti exponovaných událostí, jež tvoří součást veřejného prostoru.*“ (Reifová 2004: 16)

Mediální organizace tak selektují témata, která budou jejich obsahem, a jiná upozaďují, jak uznají za vhodné. Tím tak čtenáři, divákovi či posluchači určují, co je pro něj důležité a co ne. (Trampota 2006:112) Počáteční ideou agenda settingu je, že „*média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, o čem mají přemýšlet*“. (Cohen v Trampota 2006: 113)

Podle Slovníku Reifové se koncept agendy settingu „*opírá mimo jiné o proces gatekeepingu*“²⁵ (Reifová 2004, str 16), který metaforicky můžeme vyložit jako bránu (anglicky *gate*) zpravodajského média a rozhodování, zda zprávu vypustí dále „*do světa*“, nebo ji nezveřejní. (McQuail 2009: 318) „*Produkce zpráv [...] je přece jen těsně spojena s osobou zpravodaje, redaktora či editora. Ti rozhodují o tom, co se „dostane do zpráv“ a co „skončí v koši*“ (Trampota 2006: 38), označuje je za tzv. **gatekeepery**.

Na výběr témat mají samozřejmě vliv i další okolnosti než jen subjektivní postoj a zkušenosti novináře. I selekcí zpravodajských agentur stanovuje výsledek zpracování zpráv v redakci. Na výběru se podílí i „...*organizační a technické podmínky redakce a nakladatelství jako například časový stres nebo stránkový rozsah*“ (Ruß-Mohl a Bakičová

²⁵ McQuail pojem gatekeeping překládá jako „hlídání u brány“

2005:98). Také se gatekeeper může zaměřit více než na potřeby publika, o kterých mají úlomkovitou představu, na očekávané ohlasy od šéfredaktora či kolegů (tamtéž).

„Gatekeeping začíná v momentě, kdy se komunikační pracovník poprvé dozví o aktuálním či potencionálním sdělení a končí v bodě, kdy je podmnožina těchto sdělení přenesena k příjemci, brána je rozhodovací bod, jak při cestě ven, tak při cestě dovnitř“ (Shoemakerová 1997:58).

Konečným kritériem pro výběr zpráv jsou již zmíněná kritéria zprávy, neboli zpravodajské hodnoty²⁶, které určují důležitost zprávy pro příjemce. *„Mezi nejvýznamnější kritéria zprávy patří relevance, srozumitelnost a pravdivost“* (Burton a Jiráček 2001:247). Relevanci můžeme chápat jako důležitost zprávy pro publikum při rozhodování a také jako aktuálnost.

Stephan Ruß-Mohl a Hana Bakičová (2005:102-105) mezi základní zpravodajské hodnoty řadí čas, kam mimo aktualitu řadí trvání a kontinuitu, blízkost – jak geografickou, tak politickou a kulturní, status – *„pokud mají osoby a vliv, stoupá tím také jejich zpravodajská hodnota“*, dynamiku – překvapení či struktura zprávy – a valenci – dobrá/špatná zpráva, identifikace s publikem a možnost prezentace v obrazech.

Posledním, ale důležitým faktorem je čas. Ať už u seriálu, časopisu či zpravodajství, díly a vydání se připravují předem, aby je bylo možné správně zpracovat. *„Osou života každé zpravodajské redakce tvoří pravidelné pořady, na nichž se sleduje, co se příslušný den děje, a rozhoduje se o tom, jak bude další postup probíhat.“* (Jiráček a Kopplová 2007:76) A mimo jiné i na neočekávané události je médium připravené skrz rutinní postupy, jak takovou událost zpracovat (tamtéž).

1.3.2 Zdroje informací

Hlavním aspektem informací je to, odkud přicházejí. *„Informace (...) musí pocházet z důvěryhodných zdrojů a samotné informace musejí být důvěryhodné. Nesmí se tedy jednat o spekulace“* (Čuřík 2012:38). Podle Jaroslava Čuříka je důležitý i správný výklad informací a jejich zařazení do textu (tamtéž).

Leon Sigal (1973:225) definoval tři základní typy komunikačních kanálů v souvislosti s přístupem informací od zdrojů, a to: rutinní, neformální a iniciované. Nejvíce informací pochází z rutinních zdrojů. Jsou to tiskové zprávy, tiskové

²⁶ News values, neboli zpravodajské hodnoty, poprvé použil Walter Lippmann v roce 1922 v knize Public Opinion (Veřejné mínění)

konference a další veřejná vystoupení, ale i soudní stání a neformální zdroje Sigal označuje za alternativní informace ze zákulisního jednání, zprávy od jiných organizací nebo původně utajené či uniklé informace. Za iniciované zdroje považuje vlastní aktivitu reportéra, tedy jím navrhované rozhovory, nebo vlastní analýzy a vlastní poznatky opřené o fakta.

„Značný díl zpravodajských materiálů přichází do médií díky službám zpravodajských agentur (jako je třeba Česká tisková kancelář, Reuters, Associated Press či Visnews). Agentury nabízejí zpravodajské materiály jako placenou službu“ (Burton, Jirák 2001: 238).

Trampota uvádí, že institucionální zdroje mají snadnější přístup jakožto zdroje zpravodajských obsahů. Jiné zájmové skupiny jsou v tom důsledku opomíjené, a tak se snaží získat pozornost médií jiným způsobem.²⁷ V jiném případě vede k jejich institucionalizaci (Trampota 2006: 85).

Podle Čuříka není potřeba omezovat se jen na oficiální organizace, ale vyhledat a citovat zdroje, kterých se daná problematika dotýká: „... novináři nesmějí zapomínat na „obyčejné lidi“, protože, zjednodušeně řečeno, právě pro ně je zpravodajství určeno (Čuřík 2012:39).

Herbert Gans (1980:239-244) uvádí pár stručných logických mechanismů při výběru zdrojů: podnětnost – vstřícné či vzpurné jednání vůči médiu, moc zdroje, schopnost dodat vhodné informace a geografická a sociální blízkost k novinářům. Na konečném využití zdroje se podle Gans podílí: předchozí vhodnost zdroje, produktivita zdroje, spolehlivost, důvěryhodnost, autorita a schopnost vyjadřování. Čím více vlastností bude potenciální zdroj mít, tím větší je tedy šance jeho výběru.

1.3.3 Tvorba mediálního obsahu

Po výběru tématu a rešerši zdrojů je čas na samotné zpracování. *„Psát a komponovat text do jeho konečného tvaru je pro mnohé novináře to pravé umění a také to skutečně vzrušující a lákavé na jejich profesi“* (Ruß-Mohl a Bakičová 2005: 127). Jelikož se v práci budu věnovat rozhlasovému vysílání, i tady se zaměříme na tvorbu zvukového materiálu.

Důležité je rozlišovat pojem rozhlasový program a rozhlasový pořad. *„Program je v tomto smyslu chápán jako souhrn všech pořadů v určitém časovém úseku, k němuž tento*

²⁷ V roce 2006 v Berlíně umístilo hnutí Greenpeace mrtvá velrybu před japonské velvyslanectví, získala tím mezinárodní mediální pokrytí

pojmem vztahujeme (např. odpolední program, týdenní program)“ (Maršík 1995:11).

Rozhlas používá jiný jazyk než psaná žurnalistika, a to kvůli tomu, že ucho nepřijímá tolik vjemů jako oko. *„Rozhlasový jazyk je mluvené slovo, nemá oporu v písemné podobě. Zatímco v tištěných médiích je pro náročné publikum možno uveřejňovat i komplikované a sofistikované věty, v rádiu takový jazyk ruší“ (Ruß-Mohl a Bakičová 2005:141).*

Proto je při tvorbě audio obsahu potřeba myslet i na jeho formu. Opakování je v tomto případě vhodné, avšak s mírou. Pro lepší porozumění by se u tvorby měly volit kratší věty, které neobsahují komplikované vsuvky. Co Ruß-Mohl a Bakičová považují u poslechu za důležité, je teasing – udržení napětí, pozornost (tamtéž). *„Ten, kdo poslouchá rozhlasovou stanici, musí mít pocit, že to nejdůležitější přijde po reklamě.“* A to kvůli zisku rádia z poslechovosti (tamtéž).

I když Jan Motal (2012:91) uvádí, že v dnešní době je poslech rozhlasového vysílání spíše kulisou při jiné práci, v rozhlasovém zpravodajství se i tak pracuje s žánry, které je potřeba alespoň ve stručnosti zmínit: flešová zpráva, čtená zpráva, reportážní zpráva, zvuková zpráva, zpravodajský rozhovor, zpravodajský přenos či referát.

Základní požadavek je u rozhlasového zpravodajství aktuálnost. *„...již nikdy ‚včera se stalo.‘ Posluchač ... očekává v ideálním případě informaci v režimu ‚právě se děje a my jsme u toho‘“ (tamtéž).* Právě fleš – blesková zpráva – může v případě důležitého oznámení vstoupit do vysílacího času pořadu. Čas hraje i roli při samotné tvorbě obsahu, kdy je mnohdy stopáž příspěvku omezena na desítky sekund (tamtéž).

1.3.4 Organizace práce v redakci

„Pro veškerou produkci médií je příznačné, že jde o týmovou práci a že členové týmu mají ve výrobě mediálního produktu specializované úlohy“ (Burton, Jiráček 2001:102). Podle Burtona a Jiráčka je vlastně specializace potřeba, jelikož příprava celého pořadu či vydání je náročný proces.

„Bez podrobného a důkladného plánování a koordinace pracovních postupů mezi spolupracovníky by večer v televizi nezačínala hlavní zpravodajská relace a ráno by nevyšly noviny“ (Ruß-Mohl a Bakičová 2005:197). Právě v situacích časové tísně jsou spolupráce a stanovené pracovní postupy cenným „neviditelným“ kapitálem, který

„zachraňuje“ vzácný čas při „každodenním obchodu s informacemi“ (Tuchman v Ruß-Mohl a Bakičová 2005:197).

Podle Ruß-Mohla a Bakičové jsou prostředkem pro plánování koordinace spolupráce mezi členy redakce pravidelné porady. Hlavní náplní je plánování a rozdělení témat mezi redaktory tak, aby nedošlo k zdvojení vypracování, dále pak domluva hlavních článků, organizace úkolů a případná diskuse nad dalším vydáním (tamtéž).

Termín, kdy práce redakce musí být dokončená, se nazývá **uzávěrka**. „*Noviny musí být pohromadě do určité chvíle, aby bylo možné je včas vytisknout a rozvézt do stánku k předplatitelům. V deníku slouží uzávěrky k tomu, aby bylo zajištěné odevzdání určitého textu...*“ (Burton a Jiráček 2003: 111). Uzávěrka je důležitá i k tomu, aby se případné tištěné vydání mohlo včas odeslat do tiskárny. Může se tak stát, že se do vydání některé informace nedostanou, protože se nestihly odevzdat do uzávěrky, nebo hrozí zjednodušení či zkreslení zprávy, jelikož ji nestihl novinář před uzávěrkou plnohodnotně zpracovat. Proto je opět využívání mediálních rutinních postupů efektivní způsob práce, jak takovou uzávěrku stihnout (tamtéž).

1.3.5 Nové technologie v rozhlasovém vysílání

Většina podstatných změn v oblasti rozhlasového vysílání se týkala zlepšení technologie a šíření signálu, miniaturizace zařízení a snížení jeho ceny, úpravy či digitalizace²⁸ zvuku. (tamtéž), díky čemuž může sbírat informace téměř každý.

„*U výjimečných a neočekávaných událostí (katastrofy, neštěstí), jsou běžně využívány i amatérské záběry s technicky nižší kvalitou záznamu*“ (Livingston a van Belle 2005:22).

S rozšířením internetu se zvýšila také interaktivita s publikem a společně s malými zvukovými formáty vzniklo pár trendů. „*Nejvýraznějším je podcasting, tedy zpřístupnění celých rozhlasových pořadů či jednotlivých příspěvků v online archivech takzvané na vyžádání (on demand)*“ (Motal a kolektiv 2012: 98). Co je tedy nové, je možnost posluchače pustit si záznam, kdykoliv bude chtít nezávisle na daném časovém programu.

87 procent stanic veřejné služby v Evropě má své sociální sítě, skrz které jsou v kontaktu se svými posluchači.²⁹ „*Sdílením svých pořadů na datových sítích je posluchači umožněn opakovaný poslech. Interaktivní webové platformy zase umožňují okamžitou*

²⁸ Kopplová a Jiráček popisují digitalizaci jako „převod analogového, spojitého sdělení do číselné formy umožňující počítačové zpracování“ (2007:19)

²⁹ Public Radio and New Media Platforms 2011 (Motal 2012: 98)

komunikaci s tvůrci rozhlasových pořadů, která není omezena pouze na několik málo jedinců, kteří mají štěstí a dovolají se po telefonních linkách do živého vysílání“ (tamtéž :99).

2 Metodika výzkumu

2.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Jak již bylo zmíněno, ve výzkumu se budu zabývat mediálními rutinami během krizové situace. Proto abychom mohli určit danou roli, se ptám hlavní výzkumnou otázkou: *Jaké mediální rutiny se uplatňují v krizi, konkrétně u Českého rozhlasu Olomouc při povodních 1997?*

Jelikož se práce zabývá konkrétní událostí, budu k práci přistupovat jako k případové studii. Tomáš Trampota a Martina Vojtěchovská (2010:62) ji považují za výsledek studia mediální organizace a popisu jejího fungování, což můžeme jinak vyjádřit jako studium mediálních rutin. Případová studie se zaměřuje na „*sledování jednoho případu v jeho celistvosti*“ (tamtéž), což odpovídá i této bakalářské práci – tedy sledování Českého rozhlasu Olomouc v případě krize.

V přípravné fázi této studie využijeme kombinaci těchto technik: studium záznamů z archivu a rozhovory. Z dostupných archivních záznamů můžeme sestavit obraz konečného výstupu mediální organizace, abychom však měli celý rámec situace. Zde Trampota (2010) doporučuje techniku „*návodného rozhovoru*“ – ten nám pomůže rozdělit rozhovor na různá témata, která budou obsahovat další odvozené výzkumné otázky: *Jak se liší rutiny rádia od normálního stavu? Jaké postupy uplatňují redaktori při výběru zdroje informací a témat v případě živelné katastrofy? Jak a kdy se tvoří mediální obsah při krizové situaci?*

2.2 Kvalitativní výzkum

Jelikož chceme znát detailně přístup v jedné situaci, dosáhneme toho nejlépe aplikací kvalitativního přístupu. Sedláková (2014:49) dává příklad lesu, kdy při kvantitativním pohledu je les množinou podobných stromů, kdežto kvalitativní vidí každý strom odlišně: „*Kvalitativní šetření se soustředí na jednotlivé jevy, jedince, či případy a snaží se o nich vypovídat co nejpodrobněji*“ (tamtéž).

Také zatímco kvantitativní výzkum si bere inspiraci z přírodních věd a ze stejných postupů zkoumání, u kvalitativního výzkumu je běžné vycházet ze sociálních věd a humanitních oborů (tamtéž).

Kvalitativní výzkum pracuje s menším počtem jedinců a místo se většinou nemění, proto je u něj obtížnější výsledky zobecňovat (Hendl 2016: 52). Podle Hendla je u

kvalitativního výzkumu cílem „získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa...“ (2016: 58).

2.2.1 Polostrukturované rozhovory

Pojmenování návodný rozhovor je také jiné označení polostrukturovaného rozhovoru. (Sedláková:2014 211), které vymezuje Renáta Sedláková v knize *Výzkum médií* (2014). I když máme návodně připravená témata a otázky pro rozhovor, není od věci podle návaznosti rozhovoru přeskočit pořadí či pokládat nové otázky.

Ta také rozděluje tři typy otázek: primární, sekundární a sondážní, neboli otázky, které připravené nejsou a vznikají improvizovaně během rozhovoru (tamtéž 211). „*Mohou mít podobu podpůrného projevu porozumění, souhlasu či krátkého shrnutí informantovi výpovědi*“ (tamtéž:2021).

Jan Hendl vymezuje návodný rozhovor jako „*seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zjistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata*“ (Hendl 2016: 178). Jaká bude struktura rozhovoru, určuje tazatel, a to jak pořadí otázek, tak i jejich formulaci podle situace. Polostrukturovaný rozhovor zpřehlední sktrukturu, pomůže mu s prací s časem, a tak usnadní srovnání (tamtéž: 178– 179).

2.3 Medailonky výzkumného vzorku

Blanka Mazalová

Pracuje v Českém rozhlase od roku 1996. Začala pracovat jako redaktorka zpravodajství, proto se u ní zaměříme na okruh témat, zdroj informací a samotnou tvorbu rozhlasového obsahu. Ve své profesi se dále věnovala například hudebnímu folklóru v pořadu Putování za moravskou písní, hanáckému nářečí, nebo se dále podílela na cyklu publicistických pořadů a reportáží Psáno životem.

Jana Zemková

Pracuje v Českém rozhlase také od roku 1996. Jako redaktorka zpravodajství se podílela hlavně na informování z nejmíce postižené oblasti povodněmi na Olomoucku. Z Troubek často podávala živé vstupy, a tak se více zaměříme na tvorbu rozhlasového obsahu a zdrojování informací.

Marie Hovadíková

Působila v olomoucké redakci rozhlasu od roku 1994, v roce 1997 byla v pozici vedoucí zpravodajství, proto se jí budu ptát na tvorbu mediálního obsahu, skladbu témat nebo organizaci práce v redakci.

MgA. Michal Bureš, rozhlasový režisér

Absolvoval Divadelní fakultu JAMU v Brně (2000). Do Českého rozhlasu Olomouc vstoupil v roce 1994. Začínal jako redaktor, poté se začal věnovat přípravě delších slovesných pořadů. V roce 1997 působil jako začínající režisér, a tak se ho budu ptát na organizaci práce v redakci, podobu vysílání během povodní či výběr témat.

Radoslav Řezníček

Působil v Rozhlase jako vedoucí provozu a techniky. Pana Řezníčka se budu proto hlavně ptát na organizaci v redakci a technologie v rozhlasové tvorbě.

Pavel Hekela

Nastoupil jako ředitel Českého rozhlasu Olomouc roku 2000. Nebyl tedy členem redakce u povodní v roce 1997, ale krizi zažil z pohledu jednatele a ředitele nahrávacího studia a reklamní agentury a jako pomocník při krizi. Proto s ním budu hovořit hlavně o krizové žurnalistice a o připravenosti rozhlasu k dalším povodňovým krizím, které Olomouc zažila.

2.4 Archiv Českého rozhlasu Olomouc

Částí mého výzkumu bylo i zkoumání pramenů, a to konkrétně archivní vysílání Českého rozhlasu Olomouc během povodní v roce 1997. Mnoho dokumentů a nahrávek, které jsou starší více jak dvacet let, již v archivech Českého rozhlasu Olomouc nejsou. Přesto jsem po bádání získala část záznamů z vysílání olomoucké redakce během povodní, a to tři dvouhodinové záznamy ze dnů 10. 7. a 14. 7. 1997.

Z této části výzkumu jsem se dozvěděla, jak opravdu vysílání znělo pro posluchače. Součástí vysílání byly hlavně krátké zprávy, které se opakovaly tak, aby je posluchač mohl postřehnout. Zprávy vstupovaly i do písniček, které hrály 2-3× za sebou. Důležitou částí vysílání byly telefonáty do studia, ať už od posluchačů rozhlasu, kteří hledali své blízké, nebo od odborníků, kteří se vyjadřovali k situaci ze své profesní pozice – epidemiologové, hygienici či způsobilé osoby na vedoucí pozici – ředitel nemocnice, náměstkyně primátora...

Na telefonní lince je doktor Zdeněk Nakládal, hygienik z okresní hygienické stanice v Olomouci a situace s pitnou vodou... “ 21.min, záznam B

„Na telefonu je olomoucká epidemioložka Jana Vlčková. Dobrý den, čím by se mělo řídit obyvatelstvo?“ 4.min, záznam C

Tato část mě nasměrovala k dalšímu výběru hostů, příkladem je Jana Zemková, která ve vybraných záznamech hovořila přímo z obce Troubky, jedné z nejvíce zasáhnutých oblastí:

„Ničivá povodeň na Olomoucku zasáhla nejvíce obec Troubky. Jak tam vypadá současná situace, o tom přináší naše redaktorka Jana Zemková...: Z celkového množství 350 spadlo zatím v Troubkách 140 domů... “ 16.min., záznam C

Dokreslila mi tak pohled i ze strany posluchačů, kteří do rozhlasu volali hlavně kvůli pomoci, nebo sami pomoc nabízeli, například v programu Radioservis, který běžel 14. 7. 1997:

„Nabízím pro nějaké důchodce malý televizor a plynový vaříč i s bombou... nabízím na prodej plynový sporák starší na zemní plyn... “ 58.min., záznam C

3 Analytická část

3.1 Výběr témat

Pro redakci Českého rozhlasu Olomouc jsou stěžejní především regionální témata Olomouckého kraje. Jsou to tedy aktuální témata, která se dotýkají běžného života obyvatel v kraji, ale i mimořádné události. Jaká témata bude rozhlas vysílat, určuje tzv. gatekeeper, jehož význam jsem popsala v kapitole výše (viz kapitola 1.3.1). Český rozhlas Olomouc je veřejnoprávní médium, a tak je jeho náplní podávat objektivní informace, a to i během mimořádné situace, jako jsou povodně.

I v tomto případě se regionální studio Českého rozhlasu řídilo tématy z kraje. O to více, že kraj zasáhla mimořádná krizová situace a informace o aktuálním dění pro posluchače byly nejdůležitější, a tak regionální témata řadili jako prioritu. „...v těch našich zprávách říkali to důležité z České republiky, ale řazení bylo celkem jasné – povodně na prvním místě... Obecně vzato jsme se zaměřili na distribuci informací, kontakt s lidmi...“ (Bureš, 58). Hlavní témata tak byla nastolována především tak, aby jejich výběr pomohl lidem v této krizové situaci.

Informace se tak týkaly zejména povodní a toho, jak postupují. Podle výpovědi šéfredaktorky zpravodajství a režiséra Českého rozhlasu Olomouc se podle toho odvíjel i výběr témat. „Informovali jsme hlavně o aktuální situaci, jak se zvedají hladiny řek a potoků v jednotlivých částech regionu, jaký je výhled z pohledu hydrometeorologů a situace na severu v horských oblastech, varovali jsme před přicházející vodou, informovali jsme o evakuaci a podávali těžce dostupné informace z okresního a městského úřadu... Nikdo se nemusel úkolovat, přemlouvát, spíš jsme se předháněli, kdo co udělá“ (Hovadíková, 63).

Konečné slovo při výběru, co půjde „vysílací bránou“ ven, měl stejně jak za normální situace režisér vysílání Michal Bureš. Z výpovědi šéfredaktorky zpravodajství Hovadíkové můžeme vyčíst, že v tomto případě každý vyhledával možná témata samostatně, případně se potom věnoval svému okruhu. „Každý měl svůj úsek práce. Neúnavná kolegyně Alena Vykydalová třeba měla na starosti hygienu, zdravotníky. Jiný komunikoval s Povodím Moravy, hasiči, policií...“ (Hovadíková, 64). Redaktorka Blanka Mazalová to popsala ze své redaktorské pozice stejně. „Já jsem měla témata jako doprava, nefungovaly totiž vlaky, nebo zjistit, jaký je průtok vody. Člověk musel dělat úplně vše i

přes energetiku, protože nešel plyn a elektřina. Hlavním úkolem také bylo sedět u telefonu, lidé k nám volali, byli jsme pro ně obrovskou spojkou.“ (Mazalová, 49)

Z hlavních kritérií zprávy, jak jsem popsala v kapitole výše (viz kapitolu 1.3.1), byly pro výběr témat při povodních určitě aktuálnost, relevance a blízkost. *„Neustále bylo potřeba tu situaci informací, které máte, vyhodnocovat, reagovat na ni a předávat zprávy dál...“ (Bureš, 60).* Ve výše zmíněné kapitole Burton a Jiráček popisují relevanci jako důležitost zprávy pro publikum při rozhodování, což je v krizové situaci opravdu zásadní.

3.1.1 Pořad

Vysílání Českého rozhlasu Olomouc obsahovalo stále pořady jako například Větrník či Hrajeme na přání. Tato rutina ale nešla udržet, právě s ohledem na relevanci k situaci. *„Ono to ani nešlo, hosté se nemohli dostat do Olomouce. Takže hlavně z té praktické strany. Ale koho si myslíte, že zajímá povídání s nějakou osobností, když je v ohrožení jeho majetek, neví, jestli je v pořádku jeho rodina, když nefunguje elektřina, nejde plyn, nemáte pitnou vodu...“ (Hovadíková, 65).* Pořady se tak v důsledku důležitějších informací musely omezit, ale nepřestaly úplně. *„Pamatuji si, že jsme vysílali například humoristické povídky, aby přišli na jiné myšlenky, aby posluchači přišli na jiné myšlenky“ (Bureš, 58).* Z archivních záznamů můžeme potvrdit, že pořadový pás ve své zmenšené podobě zůstal, a to například krátký slovesný program Kalendárium, který se vysílal 14. 7. po dobu třiceti minut, nebo program Radioservis, kde lidé telefonovali s nabídkou například plynových vařičů, jelikož během povodní nešel plyn, či pořad Hrajeme na přání. Nutno dodat, že 14. 7. už bylo po vrcholné fázi povodní.

Archivní záznam z 14. 7.:

„Minutu před 10 začíná pořad Hrajeme pro radost aneb písničky na přání, ale dnes trochu neobvyklý, asi bychom vás rádi požádali, aby přání a skladby nebyly směřovány třeba k událostem jako svátkům nebo narozeninám, ale spíš to směřujte prosím k lidem postiženým záplavami.“ (1:42 hod., záznam A)

3.1.2 Vyřazení témat

Kvůli povodním bylo nutno se i určitým tématům vyhnout, například u výběru písní. I když kvůli povodním neměli moc času na výběr, poté poznali, kolik písní se tematicky pojí s povodněmi. *„Kolega, hudební režisér Antonín Schindler popadl kufr a naházel tam cédéčka z regálů. Pak tam byly takové situace, že když je tahal z kufru a přemýšleli jsme, co budeme hrát, tak zjistili*

jsme, že všechno z toho nepůjde. Třeba píseň Tam za vodou v rákosí byla tematicky nevhodná i ty, které by mohly evokovat něco na téma s povodní. Tehdy kolega ani nevěřil, kolik je písniček o vodě.“ (Řezníček, 52) V rozhovoru šéfredaktorka zpravodajství Hovadíková zmiňuje, že vyřadili také celostátní zpravodajství.

3.2 Zdroje informací

I za krizové situace je důležitým faktorem zdroj informací. Dalo by se říct, že za krizové situace povodní bylo informování posluchačů opravdu důležitou částí vysílání, a tak i to, odkud dané informace pocházejí. Zdroj informací můžeme vymežit, jak je popsáno v kapitole výše (viz. kapitola 1.4.1), na tři základní typy komunikačních kanálů pro získání informací. Leona Sigal je dělí na rutinní, neformální a iniciované. V následující sekci zařadím, jaké typy komunikačních kanálů byly využity během povodní.

Rutinní

Všichni respondenti se shodují na tom, že oficiální vyjádření institucí a zpravodajská agentura ČTK byly jejich nejčastějším zdrojem informací. *„Vždy to bylo ověřeno ze dvou zdrojů minimálně. Od ČTK informace fungovaly dobře, a v momentě, kdy vám pošle Policie České republiky prohlášení, nebo je to výzva okresního úřadu, města nebo obce, vy nemáte důvod ji zdrojovat, jen si telefonátem s mluvčím upřesníte, zda jste vše správně pochopili.“* (Bureš, 58) Další ze oficiálních zdrojů byli hasiči, záchranáři nebo meteorologové z Povodí Moravy. *„...měli jsme aktualizované údaje z hlavních toků i přítoků, komunikovali jsme několikrát denně, protože tito odborníci měli situaci pořád pod kontrolou.“* (Hovadíková, 63)

Další oficiální institucí, která operovala během povodní, byly krizové štáby okresu a měst *„...To bylo nejjednodušší, protože když jsme šli na krizový štáb, dostali jsme tam ověřené informace od všech záchranných složek.“* (Mazalová, 48)

Neformální

K neoficiálním či uniklým informacím se dostávala redakce hlavně přes samotné posluchače. Jelikož žádány byly hlavně oficiální informace a fakta, dá se říct, že je jinak ani nevyhledávali. *„Lidé si stěžovali na vodu. Čistička byla také zaplavená a nejdřív se to bagatelizovalo, že to jsou fámy, a pak se to samozřejmě začalo řešit a přiznalo, když všem tekla rezavá voda.“* (Hovadíková, 64).

Mimo to, žádná další média nefungovala na takové úrovni, aby bylo možné od nich přejímat informace. „*Samozřejmě regionální televize fungovaly také, ale většinu informací se dalo dozvědět až ve zprávách. V televizním studiu také nebyla technika na takové úrovni, aby se záběry hned zpracovaly.*“ (Zemková, 55)

Iniciované

Zpočátku bylo pro redakci obtížné získávat informace na základě vlastní novinářské činnosti. „*Z okresního i městského úřadu jsme obtížně získávali informace, protože nikdo se s námi nechtěl bavit.*“ (Hovadíková, 63) Proto hrála důležitou roli vlastní síť redaktorů, kteří působili přímo v postižených lokalitách, jako například Troubky. „*Každý den jsem jezdila do Troubek, protože dovolat se tam byl samozřejmě problém, nešel tam několik dní proud. A bez přípravy jsem reportovala to, co na vlastní oči vidím, co se tam odehrává, a sháněla informace od starostů, na obci, kde zasedaly štáby, byl tam někdo za energetiky, za plynaře, za vodaře...*“ (Zemková, 55)

Samozřejmě důležitým iniciovaným zdrojem, který nesmíme opomenout, byli samotní lidé zasažení povodněmi. Obě redaktorky, které působily v terénu, se shodly na tom, že je to důležitý zdroj informací. „*...občana máte jako dokreslení situace, ale samozřejmě i obyčejní lidé jsou pro vás zdrojem informací, řeknou vám: ,Ale nám tady nefunguje.‘ A už ověřujete v terénu, jestli je to opravdu tak, co s tím atd...*“ (Mazalová, 48)

3.2.1 Kritéria výběru zdrojů

Gans (viz kapitola 1.4.1) popisuje mechanismy pro využití zdrojů, čímž je důvěryhodnost, vstřícnost vůči novinářům nebo například spolehlivost. Právě tyto hodnoty, alespoň ze začátku, nebyly při výběru zdrojů naplněny. „*Zpočátku povodňové štáby okresu i města absolutně nefungovaly. Byl velký problém v tom, že ty olomoucké krizové štáby, okresní i městský, fungovaly dost tristně, a to dokládá ten fakt, že se pořád stěhovaly... pro všechny jsme byli otravní novináři.*“ (Hovadíková, 64)

Obtížné bylo získávání informací i z terénu. Redaktorky se však shodují, že se jednalo o pochopitelné chování lidí postižených povodní, z novinářského hlediska byl postup stejný. „*...to je mnohem náročnější. Někteří lidé byli samozřejmě vstřícní, jiní byli na dně svých sil, vyčerpání a agresivní.*“ (Mazalová, 56) „*... byli tam lidé, kteří byli opravdu psychicky na dně. Ze začátku jsem se však nesetkala s někým, kdo by nechtěl mluvit. Spíš nemohl třeba dojetím, bylo to pro ně citově náročné. Někteří byli vděční za všechno, a jiní už nechtěli s nikým mluvit, měli toho zkrátka plné zuby.*“ (Zemková, 56)

3.3 Tvorba mediálního obsahu

Český rozhlas Olomouc tvoří převážně zvukový obsah do svého vysílání. Zpracovává vlastní zpravodajství, program a pořady. Zpravodajství redakci dodává i celostátní vysílání a naopak. „*My jsme sice v tu dobu měli už vlastní regionální zprávy každou hodinu, které četli moderátoři, ale dodávali jsme zpravodajství do vysílání třeba i formou živých vstupů, případně jsme posílali aktuality do Radiožurnálu.*“ (Hovadíková, 63)

3.3.1 Časový harmonogram vysílání

Za normálních okolností vysílal Český rozhlas Olomouc od šesti hodin ráno do šesti hodin večer a pak vysílání přepojovalo na celostátní Český rozhlas 2. Tato rutina ale nebyla udržena, ba se přemýšlelo i o kompletním vynechání celostátního vysílání.

Nakonec se během povodní prodloužilo do osmi hodin večer. „*My jsme to krizové zpravodajské vysílání prodloužili z několika stanovených zpravodajských relací v pevné časy na celý den, každá informace bez ohledu na čas šla ihned do vysílání, pružně jsme zavedli vysílání od 6 do 20 hodin.*“ (Hovadíková, 65)

Jak šéfredaktorka zpravodajství uvádí, změnila se i četnost zpravodajství. Během povodní byla pro posluchače zásadní každá nová informace, která by mohla ovlivnit jejich postup při krizi. Jedním z útvarů, který je typickým pro rychlé sdělení krátké informace, je flash zpráva. „*Museli jsme domlouvat na vstupech okamžitě, zrušilo se samozřejmě klasické vysílání a jelo se už rovnou proudové vysílání krizové.*“ (Mazalová, 48)

V takovém případě není namístě posluchače napínat s důležitostí sdělení a prokládat ji reklamami. Jelikož se mnohdy jednalo o životně důležité informace, je naopak vhodné informace několikrát opakovat, aby je posluchač stihl zaznamenat. I při povodních platí, že rozhlasový jazyk musí být srozumitelný a krátký, neměl by obsahovat komplikované věty, ze kterých posluchač nepozná zásadní informace pro postup v krizi. „*... v ten moment nás poslouchali i posluchači soukromých rádií, opravdu je v ten moment nezajímaly soutěže o ceny. ...v ten moment byla poslechovost Českého rozhlasu Olomouc enormní. ...Posluchačům tak musíte dát druhou šanci, že to podstatné ještě zopakujete znovu, třeba ať nejezdí do Troubek.*“ (Bureš, 59)

3.3.2 Práce v terénu

Dalším útvarem, který jednoznačně ovlivnil výsledný obsah vysílání, byl zpravodajský přenos, jinak živé vstupy, slangově řečeno „živák“. Obě redaktorky, se kterými jsem vedla

rozhovor, se shodly, že postup a rutina se při práci v terénu obecně nezměnily, jen byl těžší postup při získávání informací, ať už kvůli zhoršenému terénu, nebo životní situaci lidí postižených povodněmi. „*Někteří lidé byli samozřejmě vstřícní, jiní byli na dně svých sil, vyčerpaní a agresivní. Ale s tím zas musí novinář počítat a musí být natolik empatický, že odhadne, koho oslovit.*“ (Mazalová, 48) „*V Troubkách byly opravdu vážné oběti povodní, byli tam lidé, kteří byli opravdu psychicky na dně. Ze začátku jsem se však nesečkala s někým, kdo by nechtěl mluvit. Spíš nemohl třeba dojetím, bylo to pro ně citově náročné.*“ (Zemková, 55)

Sice byla Olomouc zaplavena a nedalo se dojíždět jako za normálních situací, na tvorbě obsahu to u paní Jany Zemkové, která působila v jedné z nejpostiženějších oblastí, v obci Troubky, nemělo moc velký dopad. „*V redakci nebyl k dispozici mobilní telefon, já jsem naštěstí měla svůj soukromý... Z redakce zavolali na pevnou linku a z té pevné linky jsem šla přímo do vysílání. Když jsem byla v terénu, používala jsem takový malý přístroj, který byl na pásky. A s tím se muselo jet do Olomouce a teprve pak to šlo do vysílání.*“ (Zemková, 55) K technologii se vrátíme v kapitole nové technologie v rozhlasové tvorbě.

3.4 Organizace práce v redakci

Povodňová vlna v roce 1997 byla nečekanou situací nejen pro Český rozhlas Olomouc, ale i pro ostatní bezpečnostní složky. Na tuto situaci nebyl nikdo připraven, a tak nebyl ustanoven žádný rutinní postup při takovéto krizi. Z toho důvodu z pohledu organizace Český rozhlas Olomouc nemohl udržet stejné rutiny jako během běžného vysílání. „*...ani armáda na to nebyla tady připravená, ani krizové štáby tady neexistovaly...*“ (Mazalová, 48)

Ve výše uvedené kapitole Tvorba med. obsahu zmiňuji, že redakce přemýšlela i o volbě nepřetržitého vysílání z regionálního studia. „*Nebyli jsme na to připraveni, tenkrát ani ředitel tady Českého rozhlasu Olomouc to nevnímal úplně tak jako opravdu krizovou situaci, a také to pak víceméně řešila i Rada Českého rozhlasu.*“ (Mazalová, 48) Tato situace je důkazem, jak je Rada Českého rozhlasu důležitým orgánem, a to i za krizových situacích, kdy je důležité zpětně posuzovat důležitost a vhodnost řešení krize.

Pohled na tuto situaci z vedoucí pozice tehdejšího ředitele Českého rozhlasu Olomouc bohužel nemáme, protože rozhovor odmítl, ale situaci vysvětluje šéfredaktorka zpravodajství i režisér vysílání. V dané době nebyl přísun informací takový, jaký známe dnes, a tak v noci nebyly žádné nové informace k předávání posluchačům. „*My jsme o tom přemýšleli a byli jsme ochotni se do toho pustit, ale v noci nebylo moc co řešit. Byla tma,*

ani záchranáři nemohli pracovat, jak by mohli.“ (Hovadíková, 64) „Dnes už byste se jistě mohla podívat na animaci, jak ty mraky jdou a předvídat, co bude. My jsme v roce 1997 neustále každou hodinu vyhodnocovali to, co je v tom vysílání potřeba, že se například blíží večer, takže dáme větší prostor muzice a vzkazům, protože už nic nového nepřicházelo...“ (Bureš, 59)

Nehledě na to, že se situace podcenila i z vyššího vedení Českého rozhlasu, regionální studio v Olomouci reagovalo okamžitě. *„A ten večer jsem volala asi kolem desáté na Radiožurnál, že tady začínají povodně, evakuují se dětské tábory a nejde velká část telefonních linek. Od produkční Radiožurnálu přišla informace, že o toto téma nemají zájem. Ale druhý den brzy ráno, možná už před 5. hodinou, mi volal Jan Pokorný z Radiožurnálu, že to je a bude priorita.“ (Hovadíková, 63)*

Práce týmu fungovala na základě improvizace, ale jak se více respondentů shoduje, tým to o to více sjednotilo. *„Jako kolektiv jsme nikdy nespolupracovali tak skvěle jako při povodních, byla to vypjatá situace, nikdo neměl zkušenosti, ale každý měl obrovskou chuť do práce a dělal maximum.“ (HOVADÍKOVÁ)*

Dá se také říct, že se tak setřela jinak pevně stanovená hierarchie pozic. Ač byly stále vedoucí osoby dohlížející na průběh vysílání, rozhodně to nebylo jako za normální situace, jak komentuje i režisér zpravodajství. *„... jinak byl samozřejmě ředitel ten, kdo schvaloval scénáře, které jsem já potom realizoval. Ale během povodní v roce 1997 jsme fungovali, jak si situace žádala, vlastně na to nebyl ani manuál.“ (Bureš, 60)*

Hlavní porada o postupu práce probíhala ráno, kdy se přerozdělila práce na daný den. Jak ale uvádí Bureš, byla to *„v podstatě jedna průběžná porada“*. (Bureš, 60) Pro všechny členy redakce to bylo hektické období, při kterém rozhodoval hlavně čas sdělení informace a nemohlo se se zveřejněním čekat do další oficiální porady. Tím pádem nemělo smysl zanechávat časově stanovené uzávěrky, když byly informace podávány zrychleně hned po jejich přijetí. *„Zavolali mi z Olomouce a ráno se mě zeptali, kam mířím, co mám v plánu, já jsem řekla, že pojedou do Troubek, a jen se ptali, jestli mám nějaké nové informace, a jestli ano, tak půjdeme do vysílání. Takže se odvysílal ‚živák‘ s novou informací, a tak to bylo každý den. (Zemková, 55)*

3.5 Nové technologie v rozhlasové tvorbě

Kvůli povodním v centru Olomouce nefungovala elektřina, a tak ani redakce Českého rozhlasu Olomouc nemohla fungovat ve svém studiu. *„...po technické stránce nebylo co řešit, protože v té době jsme neměli záložní dieselagregát...Hned se nám podařilo domluvit*

na spolupráci s kolegy z organizace STK, která zajišťuje distribuci signálu ze studia dál do vysílače. Umožnili nám přestěhovat se k nim do budovy na Stupkové ulici.“ (Řezníček, 52)

Budova organizace STK Telecom tak sloužila jako provizorní studio, kde ovšem nebylo tolik technických možností jako v oficiálním studiu. *„Přišli jsme i o ten jediný počítač, který jsme měli. Měli jsme k dispozici telefony, což samozřejmě u Telecomu nebyl problém, proto jsme se tam také stěhovali, byla tam opravdu ta záruka toho, že budeme ve spojení alespoň přes telekomunikace.“ (Mazalová, 48)*

Jak zmiňuje Livingston a van Belle v kapitole výše (viz kapitola 1.3.5.), u neočekávaných krizových situací jsou využívány i amatérské pomoci, například v informování o situaci na místě katastrofy. A právě telefonní spojení bylo důležitou součástí krizového vysílání. K tomu se vrátíme v kapitole krizové komunikace.

Alespoň to bylo v provizorním studiu zaručeno, dále se z technické strany muselo počítat jen se zařízením, které se mohlo přenést z původního studia. *„Tam jsme nějak improvizovaně odstěhovali zařízení, které používáme na přenosy, nebo když děláme něco mimo studio. Měli jsme mixážní pult, který máme stále postavený ve výloze před Rozhlasem, jen pro zajímavost. Z toho jsme vysílali, a pak jste k tomu vzali dva CD přehrávače.“ (Řezníček, 53)*

Obecně technickou situaci v roce 1997 hodnotí vedoucí provozu Řezníček jako přelomovou. *„Tehdy zrovna docházelo k takovému technologickému zlomu, tehdy byl nahrávacím přístrojem mini disk, což byl nahrávací přístroj, takový maličký kazeťák, v podstatě počítačová disketa. ... Technologie, která se používala v té době předtím, fungovala padesát let. A ta technologie, kterou jsme měli během těch povodní, tak to byla otázka asi pěti let, kdy byla prostě překonána flash disky, MP3 atd.... Na Telecomu jsme neměli ani jeden počítač, stříhali jsme to zejména na těch mini diskách.“ (Řezníček, 53)*

V původním studiu se pro stříh využívali velké cívkové magnetofony, což byla technologie, od které se pomalu opouštělo. Proto to po technické stránce nebyl zásadní problém, jelikož už technologii mini disků všichni znali. *„Používali jsme, hlavně v reportážích, ty menší mini disky a postupně se v tu dobu přecházelo právě na to počítačové zpracování. Ale tím, že jste se, že jste tam prostě vzali to, co se v tu chvíli dalo přenést, tak celá technologie stříhu šla na tom technologickým mezikroku těch mini disků.“ (Řezníček, 54)*

Jaroslav Řezníček vidí hlavní výhodu mini disků v jejich přenositelnosti, na rozdíl od cívkových páسů, které jsou jen ve studiu. Další výhodou bylo také to, že se na nich dala

reportáž částečně předstříhat, na rozdíl od předešlých magnetofonů, které pouze nahrávaly zvuk a musely se dovézt na sestřihání právě na cívkových pásech. „*Ty povodně se trefily přesně do toho technologického předělu, kdy se z této technologie přes tu krátkou éru mini disku přecházelo na počítače.*“ (Řezníček, 53)

Nemyslí si ale, že to byla zásadní technologie, bez které by se redakce neobešla. „*...Když může daná zpráva počkat do odpoledne nebo do dalších zpráv, je alespoň víc času na zpracování – udělat kvalitnější zvuk, doplnit to, nějak rozkošatit, třeba získat více respondentů, ať tam není jenom reportáž redaktora, ale může to doplnit, může přidat životní příběhy lidí, může k tomu promluvit nějaký politik...*“ Můžeme však říct, že určité technologie minidisků pomohla v rychlejší distribuci informací, které je u krizové situace zásadní. „*Je to zkrátka na tom, kolik máte času, jak to má být aktuální a jaké prostředky na to použije.*“ (Řezníček, 54)

3.6 Krizová žurnalistika a veřejnoprávní médium

Z pohledu přírodních příčin to byla opravdu nečekaná krizová situace. Na rozdíl od druhé povodňové vlny v roce 2002, kdy se už situace pozorně sledovala. „*Povodně v roce 1997 nebyly na rozdíl od těch v roce 2002 bleskové. Příčina povodní v roce 1997 byla, pokud vím, dlouhotrvající okluzní fronta nad Jeseníky a Beskydami. Držela se tam pět nebo šest dní, přišlo a voda stoupala postupně. Kdežto v roce 2002 se během krátké doby udělala přívalová vlna. V roce 1997 se netušilo, že voda z Hané jen tak rychle neodejde, že se tady zdrží. Tehdy všechno, co na horách spadlo, steklo k nám dolů, a do toho tady ještě přišlo, takže bylo na malér pěkně zaděláno, aniž jsme to předtím tušili.*“ (Bureš, 60)

Byla to tedy první krizová komunikace, se kterou se studio Českého rozhlasu Olomouc od obnovení v roce 1994 setkalo. Michal Bureš to hodnotí jako velkou zkoušku. „*... asi jedna z nejtěžších, protože byla první.... Najednou přijde taková krizová situace. Představte si, že bychom neuspěli!*“ (Bureš, 60) Proto redakce neměla žádný krizový manuál a mediální rutiny a každodenní novinářská práce byly jediným nástrojem k řešení krize. Redakce tak byla situací donucena hlavně k improvizaci.

3.6.1 Zásady krizové komunikace

Český rozhlas Olomouc z pohledu své krizové komunikace dodržel základní zásady (viz kap 1.2.1), které mohl sám ovlivnit. Distribuce informací byla okamžitá, jakmile rádio přijalo novou informaci, bylo schopno přerušit vysílání a ihned ji šířit dál. Zároveň také vybíralo ty informace, které zrovna byly nejdůležitější v rozhodování posluchače. Proto je

důležitým aspektem šíření informací rozumně tak, aby nedošlo k panice. „*Musí přijít velká věcnost, aby lidé pořád zachovávali chladnou hlavu, protože nejvíc problémů vzniká, když vznikne panika.*“ (Bureš, 61)

Mezerou v krizové komunikaci byla práce se zdroji, jelikož právě zdroje zásadu o spolupráci s médii nejdříve nedodržely, jak popisují v kapitole výběr zdrojů (viz kapitola 1.3.2) „*Největší boj, krom vody, byl s některými složkami krizových štábů – boj o informace.*“ (Hovadíková, 63) Situace již byla jiná při druhých povodních v roce 2002. „*... opravdu ti komunální politici brali tak, že je rozhlas velice silný spojenec a pomocník, protože ostatní média nemají tu sílu.*“ (Hovadíková, 63)

3.6.2 Role Českého rozhlasu Olomouc

Stejně jako při hurikánu Georges v Portoriku v roce 1998, v olomouckém regionu mnohdy nefungovala elektrina. „*Český rozhlas zafungoval jako takový maják, taková dobrá spojka... lidé říkali, že jsme pro ně byli jediným pojítkem, protože nešla elektrina.*“ (Mazalová, 48) Bylo to jediné, co vlastně fungovalo. Samozřejmě regionální televize fungovaly také, ale většinu informací se dalo dozvědět až ve zprávách. (Zemková, 54) Toto potvrzují všichni členové redakce, i pozdější reakce od posluchačů.

„*Chtěla bych poděkovat hlavně vám Olomoučákům, rozhlasu, který jste nás tak informovali o našem okolí, prosím vás, všem zahrajte tu nejkrásnější písničku, no a prostě tady v okolí Troubek za všechno olomouckému rozhlasu děkujeme, protože jsme byli odříznutí od světa, jediné z Olomouce jsme slyšeli, co se děje v Kroměříži, v Přerově, v Olomouci...*“ (1:52, záznam C)

Důležitou roli hrály i telefonáty do studia, díky kterým rozhlas plnil funkci sociální užitečnosti. „*Kam jsme se nedostali, volali k nám lidé z té oblasti, protože věděli, že se k nám dovolají a dostanou ty informace do éteru ven pro ty, kteří tu pomoc potřebují. ...*“ (Mazalová, 49) Posluchači volali s informacemi, kde je k dostání pitná voda, potraviny, kde je naopak nedostatek, kde se nachází evakuační centra, a v rámci pořadu Radioservis volali i s nabídkou plynových hořáků.

„*Dobrý den, Já vás zdravím, já mám informaci, která se bude týkat hlavně posluchačů, kteří se nacházejí v oblasti, kde je nedostatek potravin. Pracovníci prostějovské pekárny napekli dnes v mimořádné noční směně tisíce kilogramů chleba.*“ (0:26, záznam A)

Podporou komunity zasažené povodní byly i telefonáty do vysílání, kdy lidé hledali své blízké, jelikož neměli žádné zprávy, a tak doufali v propojení skrz rozhlasové vysílání. Telefonáty fungovaly i naopak, kdy se lidé ozývali, že jsou členové rodiny v pořádku a u koho se nacházejí.

„Před malou chvílí jsme uveřejnili informaci, abyste nám sem pokud možno nevolali s požadavky, aby se vám kdokoliv, s kým se nemůžete spojit, ozval. Mám tady konkrétnější informaci, pokud máte zájem najít nějakého svých příbuzných, který byl evakuován z Olomouce či blízkého okolí, tak evakuační místa, kde se ti lidé nacházejí, jsou tři. A je to ZŠ Helsinská, ZŠ Stupkova a MŠ Jilová. Ještě jednou...“ (12. min, záznam A)

Všichni respondenti, kteří během krize pracovali v Českém rozhlasu Olomouc, se shodli, že rozhlas sehrál pro lidi během povodní „absolutně nezastupitelnou“ roli. (Hovadíková, 64) *„Já nechci být neskromná, ale musím říct, že bez ohledu na to, co si myslím, úplně zásadní. Alespoň nám to lidé říkali, zvláště vztah se Šumperskem je do dneška velmi silný, odtud nám lidé říkali, že jsme pro ně byli jediným pojítkem.“ (Mazalová, 49) „Každý den povodňového vysílání Českého rozhlasu Olomouc pro mě službu veřejnosti znamenal. Velmi silný zážitek byl, když nám po nějaké době lidé začali děkovat. Začali psát dopisy a telefonovat i mimo vysílání, jak moc děkují, že jsme jim vše pomohli přežít.“ (Bureš, 58) „Český rozhlas splnil svoji úlohu nad maximum. Bylo to jediné, co vlastně fungovalo... a co se týče konkrétně Českého rozhlasu Olomouc, tak já si myslím, že služba ve směru informování byla fantastická.“ (Zemková, 55) A to i z technické stránky, i když se museli přizpůsobit technice v improvizovaném studiu, na podobu vysílání to nakonec nemělo dopad. *„Tehdy jsme to sice dělali na koleně, ale zvládli jsme to a během pár hodin začít vysílat.“ (Řezníček, 54)**

Poslední, nezastupitelnou roli sehrál Český rozhlas Olomouc jako veřejnoprávní médium. Ač neměla redakce žádný krizový plán, krizovou komunikaci v oblasti pokryla nejlépe, i díky kvalitnímu postupu práce za standartní situace. Režisér zpravodajství Bureš vyzdvihuje hlavně schopnost rozhlasu jednat tady a teď. *„Veřejnoprávní média, ale hlavně na regionální úrovni, to znamená regionální studia Českého rozhlasu, jsou nepostradatelnou součástí jednak kulturního prostředí, ale také kritické infrastruktury. Představte si, že by v Olomouci studio nebylo, vysílání by připravovala Praha, možná Brno nebo Ostrava... V případě, že se se v dané části republiky cokoliv stane, je tam potřeba tady a teď být urychleně. Povodně na Moravě ukázaly, že je to tím nejpodstatnějším.“ (Bureš, 59)*

3.6.3 Krizový plán

Ani poté, co voda opadla, práce Českého rozhlasu Olomouc na tématu povodně neustala. „*Snažili jsme se lidem i v dalších týdnech pomáhat formou různých poradníků – ohledně vysušování domů, finanční sociální pomoci, náhrad z pojišťovny. Taky jsme zvali psychology, potřebovali je hlavně starší lidé, kteří přišli nejen o střechu nad hlavou, ale také o všechno, co jim zničila voda, když jim vzala osobní věci, fotografie, vzpomínky. Poté se vysílání ustálilo a samozřejmě jsme se, jakmile to šlo, vrátili zase zpátky do rozhlasového studia.*“ (Hovadíková, 63) Za úsilí vynaložené během povodní dostala redakce také cenu za ocenění práce od generálního ředitele Českého rozhlasu.

Nejdůležitějším výstupem v rámci krizové žurnalistiky byl evakuační plán, který obsahoval soupis veškeré techniky, která by v případě dalších povodní byla potřeba. Další důležitou věcí bylo vybudování záložního zdroje elektřiny. „*Pro tu připravenost na situaci se nám povedlo tady vybudovat záložní dieselagregát, takže kdyby nešla elektrika, měli bychom být schopni z rozhlasu vysílat a vydržet to i za těchto podmínek.*“ (Řezníček, 52)

Druhá vlna povodní přišla v roce 2002, kdy byl ředitelem Českého rozhlasu Olomouc Pavel Hekela, který sice nezažil první povodně z řídicí pozice, ale členové redakce již věděli, jak postupovat. „*Díky předchozím zkušenostem jsme přesně sledovali meteorologické předpovědi a vývoj událostí...*“ (Hekela, 65) Výraznou změnou bylo zapojení přímo do krizových štábů, a tak měli informace přímo z první ruky. „*Já jsem byl tenkrát členem krizového štábu kraje a města, takže jsem docházel na jednání krizového štábu. Docházela tam i paní Mazalová, takže jsme byli v přímém kontaktu s krizovým vedením kraje a města, z čehož jsme samozřejmě měli velmi užitečné informace.*“ (Hekela, 65)

Na rozdíl od první vlny povodní v roce 1997, vysílání bylo z Olomouce nepřetržité. Pan Hekela to zdůvodňuje i tím, že se za jeho vedení zpravodajství více osamostatnilo. „*Došlo k tomu, že zpravodajství se pod mým vedením výrazně emancipovalo a postavilo se na vlastní nohy. Tehdy vedla zpravodajskou redakci Blanka Mazalová, zpravodajství ještě zdaleka nespadlo pod Prahu nebo Radiožurnál a bylo pro tuhle krizovou situaci velmi dobře připravené.*“ (Hekela, 65) Za běžné situace se vysílání přepínalo na Radiožurnál, v případě povodní v roce 2002 vysílal Český rozhlas Olomouc samostatné zpravodajství.

Díky tomu se zlepšila i komunikace v krizové situaci s bezpečnostními složkami. „*Tím, že jsme zpravodajství měli takhle pevné a naprosto seriózní, tak oficiální místa –*

policie, hasiči či magistrát oslovovali občany, že pokud chtějí mít relevantní zpravodajství, ať si naladí Český rozhlas Olomouc.“ (Hekela, 65) Nejen že se tak zvýšila poslechovost, ale opět tak Český rozhlas Olomouc potvrdil „*prestiž solidního zpravodajského veřejnoprávního média.*“ (Hekela, 65)

4 Závěr

V této bakalářské práci jsem zkoumala, jaké mediální rutiny se uplatňovaly v Českém rozhlasu Olomouc při krizové situaci povodní v roce 1997. Cíl jsem naplnila kvalitativním dotazováním a studií záznamů z archivu Českého rozhlasu Olomouc. Motivací pro výběr tématu byla nezpracovaná problematika v oblasti bydliště a činnost veřejnoprávního média z pohledu krizové komunikace.

Pro správné uchopení této konkrétní problematiky se v první teoretické části věnuji konceptu krizové žurnalistiky a historickému kontextu povodní v roce 1997. Teoretická východiska v oblasti mediální organizace Českého rozhlasu Olomouc, struktura a postavení veřejnoprávního média v mediální krajině jsou důležitou částí pro následnou analytickou část a ověření naplnění úkolů média veřejné služby. Následně se věnuji jednotlivým mediálním rutinám. Mezi zařazené podoblasti patří zdroje informací, výběr témat, tvorba mediálního obsahu, organizace práce v redakci a nové technologie v rozhlasovém vysílání. V druhé části případové studie blíže popisují kombinaci technik, které využívám: studium záznamů Českého rozhlasu Olomouc a polostrukturované rozhovory. V třetí části se zabývám analytickou částí výzkumu, při které propojuji teoretické poznatky s informacemi z rozhovorů a z archivních záznamů.

Celkem bylo realizováno pět rozhovorů s členy redakce, kteří v Českém rozhlasu Olomouc zažili povodňovou krizi v roce 1997. Dvě respondentky Jana Zemková a Blanka Mazalová působily jako redaktorky, třetí respondentka Marie Hovadíková působila jako vedoucí zpravodajství. Z vedení provozu jsem vedla rozhovor s Janem Řezníčkem a z vedoucí pozice režiséra vysílání jsem dále vedla rozhovor s Michalem Burešem. Šestý rozhovor je doplňující pro oblast krizové komunikace a je s bývalým ředitelem Pavlem Hekelou, který zažil druhou povodňovou krizi.

Před začátkem výzkumu jsem si stanovila hlavní výzkumnou otázku, která zněla: *Jaké mediální rutiny se uplatňují v krizi, konkrétně při povodních 1997?* Další dílčí otázky, které jsem do výzkumu zařadila, byly: *Jak se liší rutiny rádia od normálního stavu? Jaké postupy uplatňují redaktori při výběru zdroje informací a témat v případě živelné katastrofy? Jak a kdy se tvoří mediální obsah při krizové situaci?*

Zásadní mediální rutina Českého rozhlasu Olomouc byla výběr témat, která přímo ovlivňovala rozhodování posluchačů při postupování v krizové situaci. Jak uvádím v teorii, témata jsou volena hlavně podle důležitosti pro regionálního posluchače. Základní je tedy

geografická blízkost, aktuálnost informace a důležitost v rozhodování posluchače. Výběr témat byl sice podmíněn krizové situací, ale při té se uplatňují všechny zmíněné aspekty. Respondenti se shodli, že hlavní motivací při výběru témat byla pomoc lidem zasaženým povodní. Stejně jako za běžné situace měl každý svůj tematický okruh, i když se snažili pokrývat vše, co šlo, a vynakládat tak větší pracovní úsilí.

Obecně je zásadní podávat ověřené informace, ještě více to platí při krizové situaci. Redakce nejčastěji čerpala informace od záchranných složek, které brala i za nejdůvěryhodnější. Dále od zpravodajské agentury ČTK a oficiálních zdrojů a zdrojů týkajících se povodňové problematiky. Důležitým zdrojem byla vlastní síť redaktorů, kteří působili přímo v postižených lokalitách.

Při krizové situaci nemělo smysl udržovat rutinní program, časový harmonogram rádia se musel přizpůsobit informační situaci. Z počátku byla snaha držet se klasických pořadů, ale ani z praktického hlediska nešlo původní program naplnit. Co se naopak rozšířilo, byla doba vysílání pro komplexnější informování posluchačů. Značný přínos měly rutiny při tvorbě mediálního obsahu v terénu, kdy se respondentky shodují, že z novinářského hlediska to byl známý postup.

V organizaci redakce byly stále zachovány vedoucí pozice, ale vzájemná spolupráce fungovala hlavně na bázi improvizace. Nebylo efektivní udržovat časově pevně stanovené porady a uzávěrky, jakmile byla zaznamenána nová informace, šla hned do vysílání, a tak organizační plánování dopředu nemělo smysl.

Poslední zkoumanou kategorií byly v konceptu mediálních rutin nové technologie využívané v rozhlasovém vysílání. Jelikož se kvůli výpadku elektřiny musela redakce přestěhovat do jiné budovy, technické možnosti byly dost provizorní. Technologií, která zůstala rutinně stejná, byly přenosné mini disky, které se využívaly především k reportážím. Na závěr jsem zhodnotila práci Českého rozhlasu Olomouc z pohledu krizové žurnalistiky. V tomto ohledu nebyla redakce připravena na krizovou situaci, avšak rychle se přizpůsobila podmínkám a zvládla splnit zásady krizové komunikace v informovanosti pro posluchače, jedinou mezerou v krizové situaci byla komunikace s oficiálními zdroji, která se výrazně zlepšila v druhé vlně povodní. Výsledkem bylo sepsání krizového plánu pro případnou další vlnu povodní, která přišla v roce 2002. Také vybavili studio záložním zdrojem energie, a tak mohla redakce v další vlně povodní fungovat ve svém stálém studiu. Povodně v roce 1997 byly první krizovou situací, se kterou se tato redakce setkala.

Při povodních byly uplatněny tyto mediálních rutiny – výběr témat, zdroje informací a tvorba mediálního obsahu. Znamé rutiny pracovního postupu redakci pomohly při jinak hektické situaci. Organizace práce se změnila, v tomto případě nemělo smysl udržovat danou rutinu časově daných uzávěrek či porad. Technologie rozhlasového vysílání se také změnila, musela se přizpůsobit situaci v improvizovaném studiu, částečně byla rutina zachována u živých vstupů, při kterých se využívala stejná technologie. Celkově to neovlivnilo významnou roli Českého rozhlasu Olomouc při informování posluchačů zasažených krizovou situací, a to povodněmi v roce 1997.

5 Seznam literatury

BLUMLER, Jay (1998). Wrestling with the public interest in organized communications. In Kees Brants, Joke Hermes & Liesbet van Zoonen (eds.), *The Media in Question: Popular Cultures and Public Interests*. Sage Publications. pp. 51--63.

ČUŘÍK, Jaroslav. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5825-5.

Jacqui EWART and Sidney DEKKER. Radio, someone still loves you! Talkback radio and community emergence during disasters [online]. Taylor & Francis, 2013 [cit. 2023-04-18]. Dostupnéz: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/10304312.2013.772106?needAccess=true&role=button>. *Journal of Media & Cultural Studies*.

GANS, Herbert. *Deciding what is News*, Constable, 1980.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ. *Slovník žurnalistiky: Výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3769-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

LIVINGSTON, STEVEN & BELLE, DOUGLAS. (2005). The Effects of Satellite Technology on Newsgathering from Remote Locations. *Political Communication*. 22-62. 10.1080/10584600590908438.

MARŠÍK, Josef. *Úvod so teorie rozhlasového programu*. Praha: Karolinum, 1995

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8714-0.

MOTAL, Jan. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5826-2.

- REIFOVÁ, Irena. Slovník mediální komunikace. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-9267.
- RUSS-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0158-8.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SHOEMAKEROVÁ, P. Social Meaning of News: a Text reader. Sage, 1997.
- SIGAL, L.V.: Reporters and Officials: the Organization and Politics of Newsmaking. Lexington, 1973.
- TOMANDL, Jan, Jaroslav ČUŘÍK, Kristýna MARŠOVSKÁ a Tereza FOJTOVÁ. Krizová komunikace: principy – zkušenosti – postupy. Brno: Masarykova univerzita, 2020. Promedia. ISBN 978-80-210-9636-3.
- TRAMPOTA, Tomáš. Zpravodajství. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7096-8
- Marla PEREZ-LUGO. Media Uses in Disaster Situations: A New Focus on the Impact Phase [online]. Ipha Kappa Delta, 2004 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/229762868_Media_Uses_in_Disaster_Situations_A_New_Focus_on_the_Impact_Phase. Sociologický průzkum. University of Puerto Rico.
- PONT SORRIBES, Carles a Sergi CORTIÑAS ROVIRA. Journalistic practice in risk and crisis situations: Significant examples from Spain [online]. Taylor & Francis, 2011 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1464884910388233?journalCode=joua>. Journalism. Universitat Pompeu Fabra, Spain.
- Povodí Moravy [online]. Vytvořila Media Age Digital [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/povoden-1997/>

Povodně roku 1997 byly tak tragické i proto, že lidé nevěděli o hrozbě. Přispěly ke vzniku výstražného systému. *Česká televize* [online]. 2022 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3514191-povodne-roku-1997-byly-tak-tragicke-i-proto-ze-lide-nevedeli-o-hrozbe>

Pořady Stanice. Český rozhlas [online]. 2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/porady>

Protipovodňová opatření Olomouc [online]. Olomouc [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://protipovodnovaopatreni.olomouc.eu/povodne-97>

PŘÍKRYLOVÁ, Lucie. Hudební redakce Českého rozhlasu, studia Olomouc v letech 1993-2009. Olomouc, 2012. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

Rada Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/o-rade-7722504>

Veřejnoprávní vysílání [online]. Ministerstvo kultury [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/verejnopravni-vysilani-cs-489>

VYMĚTAL, Štěpán. *Krizová komunikace a komunikace rizika*. Praha: Grada, 2009. *Psyché* (Grada). ISBN 978-80-247-2510-9

WÄHLBERG, Anders, and Lennart Sjöberg. 2000. "Risk perception and the media." *Journal of Risk Research* 3: 31-50.

Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

6 Seznam příloh

Příloha 1 Návod k rozhovoru č. 1 – Blanka Mazalová, redaktorka zpravodajství.....	42
Příloha 2 Návod k rozhovoru č. 2 – Jaroslav Řezníček, vedoucí provozu.....	43
Příloha 3 Návod k rozhovoru č. 3 – Jana Zemková, redaktorka zpravodajství.....	44
Příloha 4 Návod k rozhovoru č. 4 – Michal Bureš, režisér vysílání	45
Příloha 5 Návod k rozhovoru č. 5 – Marie Hovadíková, šéfredaktorka zpravodajství	46
Příloha 6 Návod k rozhovoru č. 6 – Pavel Hekela, bývalý ředitel Českého rozhlasu Olomouc.....	47
Příloha 7 Rozhovor č. 1 – Blanka Mazalová, redaktorka zpravodajství	48
Příloha 8 Rozhovor č. 2 – Jaroslav Řezníček, vedoucí provozu.....	53
Příloha 9 Rozhovor č. 3 – Jana Zemková, redaktorka zpravodajství	60
Příloha 10 Rozhovor č. 4 – Michal Bureš, režisér vysílání.....	55
Příloha 11 Rozhovor č. 5 – Marie Hovadíková, šéfredaktorka zpravodajstv	51
Příloha 12 Rozhovor č. 6 – Pavel Hekela, bývalý ředitel Českého rozhlasu	63

7 Přílohy

Příloha 1 Návod k rozhovoru č. 1 – Blanka Mazalová, redaktorka zpravodajství

<i>NÁVOD K ROZHOVORU S BLANKOU MAZALOVOU</i>
Výběr témat
Hlavní témata
Poměr témat ČR x svět
Inspirace tématy
Změna skladby témat
Zdroje informací
Nejčastější zdroj informací
Nejdůvěryhodnější zdroj informací
Síť kontaktů
Spolupráce s občany
Tvorba mediálního obsahu
Postup při krizové situaci
Kritéria reportáže – práce v terénu
Uzávěrky
Organizace práce v redakci
Průběh dnů během krize
Redakční porady
Hierarchie pozic
Externisté
Práce občanů
Nové technologie v rozhlasové tvorbě
Technika – redakce rádia/živé vstupy
Role rozhlasu během krize
Krizová komunikace
Zapojení občanů, občanská žurnalistika
Telefonáty do studia

Příloha 2 Návod k rozhovoru č. 2 – Jaroslav Řezníček, vedoucí provozu

<i>NÁVOD K ROZHOVORU S JAROSLAVEM ŘEZNÍČKEM</i>
Tvorba mediálního obsahu
Postup při krizové situaci
Improvizované studio
Nové technologie v rozhlasové tvorbě
Technika ve studiu
Zásadní technologie
Technologické problémy
Krizová komunikace
Role rozhlasu během krize

Příloha 3 Návod k rozhovoru č. 3 – Jana Zemková, redaktorka zpravodajství relace

<i>NÁVOD K ROZHOVORU S JANOU ZEMKOVOU</i>
Výběr témat
Hlavní témata
Inspirace tématy
Změna skladby témat
Zdroje informací
Nejčastější zdroj informací
Nejdůvěryhodnější zdroj informací
Spolupráce s občany
Tvorba mediálního obsahu
Postup při krizové situaci
Kritéria reportáže – práce v terénu
Uzávěrky
Organizace práce v redakci
Průběh dnů během krize
Redakční porady
Hierarchie pozic
Externisté
Práce občanů
Nové technologie v rozhlasové tvorbě
Technika – živé vstupy
Krizová komunikace
Zapojení občanů, občanská žurnalistika
Role rozhlasu během krize

Příloha 4 Návod k rozhovoru č. 4 – Michal Bureš, režisér vysílání

<i>NÁVOD K ROZHOVORU MICHALEM BUREŠEM</i>
Výběr témat
Hlavní témata
Poměr témat region X Česká republika
Inspirace tématy
Změna skladby témat
Zdroje informací
Nejčastější zdroj informací
Nejdůvěryhodnější zdroj informací
Síť kontaktů
Spolupráce s občany
Tvorba mediálního obsahu
Postup při krizové situaci
Změna vysílacího času
Uzávěrky
Organizace práce v redakci
Hierarchie pozic
Redakční porady
Externisté
Nové technologie v rozhlasové tvorbě
Technika – redakce rádia
Krizová komunikace
Veřejnoprávní médium
Role rozhlasu během krize

Příloha 5 Návod k rozhovoru č. 5 – Marie Hovadíková, šéfredaktorka zpravodajství

<i>NÁVOD K ROZHOVORU S MARIÍ HOVADÍKOVOU</i>
Výběr témat
Hlavní témata
Poměr témat ČR x svět
Inspirace tématy
Změna skladby témat
Zdroje informací
Nejčastější zdroj informací
Nejdůvěryhodnější zdroj informací
Síť kontaktů
Spolupráce s občany
Tvorba mediálního obsahu
Postup při krizové situaci
Změna vysílacího času
Uzávěrky
Organizace práce v redakci
Redakční porady
Hierarchie pozic
Externisté
Práce občanů
Nové technologie v rozhlasové tvorbě
Technika – redakce rádia/
Krizová komunikace
Role rozhlasu během krize

**Příloha 6 Návod k rozhovoru č. 6 – Pavel Hekela, bývalý ředitel
Českého rozhlasu Olomouc**

<i>NÁVOD K ROZHOVOR S PAVLEM HEKELOU</i>
Nové technologie v rozhlasové tvorbě
Nová technologie během druhé krize povodní
Krizová komunikace
Zapojení do první vlny povodní
Krizový plán Role
rozhlasu během krize

Příloha 7 Rozhovor č. 1 – Blanka Mazalová, redaktorka zpravodajství

Vy jste nastoupila do rozhlasu v roce 1996 jako redaktorka zpravodajství, což bylo celkem čerstvě před krizí, že?

Ano, vlastně když si to rychle spočítám, povodně přišly asi 10 měsíců potom. Já jsem v září 1996 nastoupila klasicky na zaučení, dostala jsem svoje resorty, tenkrát to byl částečně okres Olomouc a zdravotnictví, v 90. letech se hodně stavělo, takže jsem měla i bytovou problematiku. V té době začalo ve velkém téma o vracení majetku církví, takže i to byl můj resort, který byl v té době celkem výživný.

A kde jste tenkrát s rozhlasem sídlili?

To první zázemí nebylo v této budově, na Horním náměstí jsme měli takový „malý štrůdlík“. V redakci jsme měli jeden jediný počítač, který měl zprávař, byli jsme jedna redakce pro veškeré vysílání. Vlastně jsme dohromady dělali jak zpravodajství, tak publicistiku a současně jsme četli také zprávy, takže jsem se musela zaučovat na několik dá se říct rozdílných profesí, které už dneska dělají různá oddělení Českého rozhlasu, ale tenkrát ještě v tom roce 1996 jsme byli opravdu všichni pohromadě, jedna redakce.

Byli jste tedy menší tým a fungovali jste všichni pospolu. Jak ta organizace probíhala během krize, když najednou přišly povodně?

Povodňová vlna přišla do Olomouce ze dne na den, což nikdo nečekal v takové míře. Já jsem ještě v pondělí natáčela zdravotnický pořad na úterý, který se měl vysílat, ale samozřejmě přišla jiná témata. Přicházelo to vlastně od Přerova, kolegyně Jana Zemková, která tam působila, to chytla ještě před námi. Už na konci víkendu redaktor, který měl víkendovou pohotovost, řešil Jesenicko, kde voda se strhávala půlky domů... tam to bylo velmi drsné. Nicméně nikdo moc nechtěl věřit, že by to mělo takový to dopad, protože takováto vlna tady nebyla opravdu asi 100 let.

Takže víceméně jste na to nebyli připraveni.

Nebyli jsme na to připraveni, tenkrát ani ředitel tady Českého rozhlasu Olomouc to nevnímal úplně tak jako opravdu krizovou situaci, a také to pak víceméně řešila i Rada Českého rozhlasu.

Že na to nereagoval včas?

Ono to mělo více vrstev, jednak to, že tomu jaksí nevěřil, ani armáda na to nebyla tady připravená, ani krizové štáby tady neexistovaly, takže přístup jako že to nějak přejde a půjde to, však to stoupne někde v těch Moravičanech nebo v Horce nad Moravou o kousek a bude to celé. Tehdy to řešil hlavně s šéfredaktorkou zpravodajství Marií Hovadíkovou, protože když pak přišla ta vlna opravdu i do Olomouce, tak žádala o to, aby se to vysílání prodloužilo, protože s povodní přišla opravdová krize. Myslím, že tehdy jsme vysílali do 18 hodin. Tehdejší ředitel s tím nesouhlasil a vznikl problém, který pak řešila tehdejší Rada Českého rozhlasu.

A jak jste to prožívali vy v redakci?

Myslím, že v úterý večer už přišla hláška, že přestala fungovat elektřina a byly problémy i v centru města, což nikdo nečekal. Vedoucí techniky Radek Řezníček rychle zařídil stěhování do tehdejšího Telecomu, takže ve středu ráno jsem šla místo na Horní náměstí pracovat

nahoru na Telecom. Tam jsme měli jednu místnost a řešilo se rychle, co dělat, řešila to samozřejmě tehdejší šéfové zpravodajství, já jsem byla ten „eléf“, takže jsem čekala na další pokyny. Přišli jsme i o ten jediný počítač, který jsme měli. Měli jsme k dispozici telefon, což samozřejmě u Telecomu nebyl problém, proto jsme se tam také stěhovali, byla tam opravdu ta záruka toho, že budeme ve spojení alespoň přes telekomunikace. Měli jsme tam jednu malou místnost, museli jsme domlouvat na vstupech okamžitě, zrušilo se samozřejmě klasické vysílání a jelo se už rovnou proudové vysílání krizové, jak ho nastavil tehdejší ředitel a šéfredaktorka zpravodajství. A začalo se hned vysílat, červenou jsme na dveřích zpočátku ani neměli, takže jenom po sluchu jsme poznávali, jestli se vysílá nebo ne. Byla to provizorní vysílací místnost, moderátoři jeli dlouhé hodiny vysílání třeba i bez přestávky, čekali na chodbě, střídali se, vyměňovali si informace... Bylo to úplně něco jiného, člověk najednou musel částečně improvizovat. Ve zpravodajství jsme měli pár telefonů a psací stroje. A za běhu jsme řešili, co jak budeme dělat, co se děje, jak podchytíme aktuální dění.

Takže organizace práce začínala ráno, kdy jste si vše rozdělili. Během dne jste měli nějaké další redakční porady?

Během dne vůbec ne, byla to opravdu hektická doba a dělalo se, co je potřeba. Olomouc byla rozdělená řekou Moravou, takže čluny převážely přes řeku Moravu lidi do práce a zásobování chleba, mléka, dalších základních potravin, jak fungují školy, kde koupit chleba a tak dále, to vše jsme zjišťovali. Pro mě to byla obrovská škola, úplně něco jiného než běžná rutina, což je dobré, každá rutina má svoje dobré stránky, nejen ty špatné. Asi po 14 dnech jsme se vrátili zpátky na Horní náměstí, a tam už jsme začali zase pracovat tak, jak jsme byli zvyklí, s poradami a se vším. Dělali jsme paralelně jak pro Český rozhlas Olomouc jako zpravodajci, pro „celoplošky“. Radiožurnál tenkrát nebyl, byla Praha dvojka.

Vy jste zmiňovala, že tam došlo k té změně témat, předtím jste se věnovala zdravotnictví a bytovým jednotkám. Vzpomenete si, jaká byla tehdy hlavní témata během povodní?

Hlavní tématem byla hlavně hygiena, bylo vše zaplavené, vyplavily se čističky odpadních vod, kanály, takže vzniklo riziko infekčních nemocí. Hygienické stanice, studně, čištění vody...Dále aktuální informace z krizových štábů, tam jezdili především zkušenější. Já jsem měla témata jako doprava, nefungovaly totiž vlaky, nebo zjistit, jaký je průtok vody. Člověk musel dělat úplně vše i přes energetiku, protože nešel plyn a elektřina. Hlavním úkolem také bylo sedět u telefonu, lidé k nám volali, byli jsme pro ně obrovskou spojkou. Nechávali vzkazy pro ztracené, v té době začali tábory, takže rodiče vyděšení volali, kde mají dítě, co je s ním, kde je... Dotklo se to tematicky všeho, na co si vzpomenete, bylo opravdu velmi dojemné, kolikrát jsme u toho slzeli.

Takže dá se říct, že inspirace tématy byla i skrz ty občany, co zrovna potřebovali.

Určitě, tak jako vždycky. I teď v podstatě musíme sledovat, co se děje... Tenkrát to bylo mnohem hektičtější, krizové a někdy i dost tragické. Tenkrát začínala ve velkém charita, což bylo také obrovské téma.

Jaký byl váš nejčastější zdroj informací a nejdůvěryhodnější zdroj?

Věcně jsme byli ve spojení se záchrankou, armádou a krizovými štáby. To bylo nejjednodušší, protože když jsme šli na krizový štáb, dostali jsme tam ověřené informace od všech záchranných složek. Dnes se jim říká IZS (integrovaný záchranný systém), ale tenkrát neexistoval. A pak tu byly samosprávy města obce a jejich zástupci. Věcně jsme byli na telefonu se starosty zaplavených obcí, v kterých byly nějaké problémy, nebo se tam třeba objevily infekční choroby...Problém byl

ten, že nebyly rozšířené mobily, a když byly zaplavené obce, tak tam většinou nešel ani telefon, takže tam působili naši redaktori v terénech.

Sít kontaktů jste měli hlavně skrz redaktory žijící v oblasti?

Měli jsme svoje detašované redaktory, kteří bydleli v těch tehdejších okresech, tenkrát ještě nebyl zvlášť okres Jeseník, takže to byl dohromady jeden okres Šumperk, tam jsme měli redaktorku. Pak jsme měli redaktorku v Přerově, která měla současně i Prostějov, tenkrát ještě bylo před krajským uspořádáním a jsme měli Kroměřížsko pod námi, takže jsme měli redaktorku na Kroměřížsku, kde to bylo také velmi kruté během povodní. Kam jsme se nedostali, volali k nám lidé z té oblasti, protože věděli, že se k nám dovolají a dostanou ty informace do éteru ven pro ty, kteří tu pomoc potřebují. Český rozhlas zafungoval jako takový maják, taková dobrá spojka.

Jaká byla spolupráce s občany v dodávání nových informace?

Nejen, že jsme dostávali informace od zástupců institucí, ale především pak v terénu. A to je mnohem náročnější. Někteří lidé byli samozřejmě vstřícní, jiní byli na dně svých sil, vyčerpaní a agresivní. Ale s tím zas musí novinář počítat a musí být natolik empatický, že odhadne, koho oslovit. Vždy se slušně představím, aby věděli, s kým lidé mluví. Ale stalo se, že řekli ne. Třeba s lidmi z obce Troubky, o tom Vám popovídá Jana Zemková, ti si prožili to nejhorší. A ankety s lidmi je potřeba ještě ověřovat třeba se starostou, občana máte jako dokreslení situace, ale samozřejmě i obyčejní lidé jsou pro vás zdrojem informací, řeknou vám „Ale nám tady nefunguje...“, a už ověřujete v terénu, jestli je to opravdu tak, co s tím atd...

Ještě k té práci v terénu, vy jste říkala, že se pro vás moc nelišila od do normální situace?

Z novinářského hlediska ne, z praktického ano, měli jsme sebou gumáky, byli jsme opravdu zabahnění, vyčerpaní... Práce v terénu byla mnohem hektičtější, než je teď, ale víceméně to získávání informací a získávání zdrojů bylo velmi podobné, akorát bylo to umocněno tíživou situací, která byla.

Řešili jste praktické věci, jako třeba uzávěrky?

Jak jsme se přestěhovali na ten Telecom, tak jsme neměli žádné záznamy, měli jsme 3 cizí psací stroje, papíry, všechny ty plány na tabulích, které jsme si dělali, týdenní a podobné, o to jsme víceméně přišli. Ale to dění bylo natolik hektické, že jsme přišli a hlásili jsme rovnou, co máme a stříhlo se to okamžitě. Průběžně jsme spíš dostávali od šéfredaktorky informace, jaká je poptávka „celoplošek“, nebo rovnou řekla, ať jdu někam udělat „živák“, formát jsme domlouvali až na místě, jestli to stačí jenom na zprávu, nebo jestli udělat reportáž.

Jak dlouho jste se povodním věnovali?

Byly to určitě tak dva roky, pořád se ještě řešily povodně, protože to mělo opravdu tragický následky. Když jsme se vrátili zase k tomu klasičtějšímu plánování a vystupovali v dvojstupech do vysílání, tak jsme si ty témata vytřídili sami. Už to nebyl jen tok událostí, který jsme se jenom rychle snažili zachytit. Po zhruba dvou týdnech se to tak uspořádalo a uklidnilo.

Jakou měl podle Vás rozhlas roli během povodní?

Já nechci být neskromná, ale musím říct, že bez ohledu na to, co si myslím, úplně zásadní. Alespoň nám to lidé říkali, zvláště vztah se Šumperskem je do dneška velmi silný, odtud nám lidé říkali, že jsme pro ně byli jediným pojítkem, protože nešla elektřina. Tím pádem nešla televize,

ale ty baterky do rádií si sehnali. Říkám to trošku neskromně, ale opravdu to pro ně bylo tím zásadním médiem, které poslouchali, ze kterého získávali informace, jako třeba kde je lékařská péče, kam přijede zubař... nefungovala opravdu nic, takže jsme podle mě byli, troufám si tvrdit, zásadním zdrojem informací.

Příloha 8 Rozhovor č. 2 – Jaroslav Řezníček, vedoucí provozu

Pane Řezníčku, vy jste v té době působil jako vedoucí provozu, stejně jako teď. Jakým problémům jste čelili z technické stránky, když začaly povodně?

Zásadní bylo to, že v centru Olomouce nešla elektřina. Čili tady po technické stránce nebylo co řešit, protože v té době jsme neměli záložní diesela agregát. Myslím, že to bylo sedmého července, kdy začal první den povodní, jako vždy jsem přišel do práce, kde byla najednou tma, zhasnuto. Hned se nám podařilo domluvit na spolupráci s kolegovy z organizace STK, která zajišťuje distribuci signálu ze studia dál do vysílače. Umožnili nám přestěhovat se k nim do budovy na Stupkově ulici. Tam nám dali k dispozici kancelář a dráty k připojení a nahradily tak ty linky, které vedly do studia. My jsme jim oplátku zlikvidovali ještě jednu kancelář. Tam jsme nějak improvizovaně odstěhovali zařízení, které používáme na přenosy, nebo když děláme něco mimo studio. Měli jsme mixážní pult, který máme stále postavený ve výloze před Rozhlasem, jen pro zajímavost. Z toho jsme vysílali, a pak jste k tomu vzali dva CD přehrávače. Kolega, hudební režisér Antonín Schindler popadl kufr a cédéček z regálů. Pak tam byly takové situace, že když je tahal z kufru a přemýšleli jsme, co budeme hrát, tak zjistili jsme, že všechno z toho nepůjde. Třeba píseň Tam za vodou v rákosí byla tematicky nevhodná.

Takže jste záměrně vytřídili písně s vodou?

Ano i ty, které by mohli evokovat něco na téma s povodní. Tehdy kolega ani nevěřil, kolik je písniček o vodě.

Ještě něčemu jste se museli vyvarovat třeba u té hudby?

Přímý příklad už nedokážou říct, ale musíte myslet citlivě, život někdy dá někdy nevhodné náhodné kombinace, a to se muselo při těch povodních hlídat. Já jsem byl hlavně u toho, když se scházeli ty informace, moje profesní role byla je zapojit ty dráty, nějak zařídit, aby to fungovalo... Hlavní bylo nějak to dokázat improvizovat. Tehdy zrovna docházelo k takovému technologickému zlomu, tehdy byl nahrávacím přístrojem minidisk, což byl nahrávající přístroj, takový maličký kazeťák, v podstatě počítačová disketa. To byla technologie určená pro spotřební elektroniku ani ne tak pro rádio, ale svými vlastnostmi se nám to tehdy hodilo. Technologie, která se používala v té době předtím, fungovala padesát let. A ta technologie, kterou jsme měli během těch povodní, tak to byla otázka asi pěti let, kdy byla prostě překonána flash disky, MP3 atd.... Na Telecomu jsme neměli ani jeden počítač, stříhali jsme to zejména na těch mini diskách.

Když vám tady nešla elektřina a stěhovali jste se do Telecomu, měli jste asi nějaký výpadek vysílání, že? Jak dlouho to trvalo?

My jsme začali vysílat toho dne kolem jedenácté hodiny mám takový pocit, za normálních okolností dneska vysíláme od pěti hodin od rána do sedmi hodin večer a zbývající čas se přebírá vysílání centrální z Prahy.

Jakou technologii jste předtím používali na stříh v redakci Rozhlasu?

V rádiu se stříhalo na velkých cívkových magnetofonech. To byly velké pásy, na který se skutečně mechanicky stříhalo nůžkami, a ty pásy se lepily dohromady. To byla technologie, kterou jsme v tu dobu v podstatě opouštěli. Používali jsme, hlavně v reportážích, ty menší mini disky, a postupně se v tu dobu přecházelo právě na to počítačové zpracování. Ale tím, že jste se, že jste tam prostě vzali, to, co se dalo v tu chvíli dalo přenést, tak celá technologie stříhu šla na tom technologickým mezikroku těch mini disků.

A byla to v tom případě časově náročnější práce?

Já si myslím, že to se stříhem na pásu bylo na stejnou dobu, akorát místo velké mašiny, která stála někde ve studiu, byl přístroj o velikosti přehrávače nebo walkmana a mohl ho mít ten redaktor s sebou. Takže si mohl reportáž už v té době předpřipravít a přestříhat. Dřív se to dělalo tak, že se ta nahrávka nahrála na nějaký kazetový magnetofon, musela se přivést do rozhlasu a tam teprve na tom magnetofonu sestříhat. Ty povodně se trefili přesně do toho technologického předělu, kdy se z této technologie přes tu krátkou éru mini disku přecházelo na počítače.

Dalo by se tedy říct, že proto, aby rozhlas během povodní fungoval, byl minidisk zásadní?

Byla to užitečná pomůcka, ale nemyslím si, že by to kolegové z nezvládli i bez něj. Spíš záleží, jak přistoupíte k dané reportáži, může se lišit aktuálností, je to třeba s delším časovým odstupem... Když může daná zpráva počkat do odpoledne nebo do dalších zpráv, je alespoň víc času na zpracování – udělat kvalitnější zvuk, doplnit to, nějak rozkošatit, třeba získat více respondentů, ať tam není jenom reportáž redaktora, ale může to doplnit, může přidat životní příběhy lidí, může k tomu promluvit nějaké politik... Je to zkrátka na tom, kolik máte času, jak to má být aktuální a jaký prostředky na to na to použije.

Co dále jste používali za techniku?

V té době byl i začátek mobilních telefonů. V devadesátých letech byl i rozhlas telefon vzácnost, v redakci jsme měli dva telefony, jeden vážil dvě kila minimálně. Také volání bylo nesrovnatelně dražší. Česká republika má i dnes drahé volání, ale nesrovnatelné na tehdejší kupní sílu. Neexistovalo, že si zavoláte komukoliv, kamkoliv, kdykoliv. Člověk se musel dostat někam k telefonu, anebo se dostat až zpátky do rádia. S telefony byly problémy, spojařům někde uplavaly ústředny, protože je měli pod hladinou vody. Infrastruktura tohoto pohledu nebyla funkční.

Kdybyste mohl zhodnotit, z technické stránky, ale i z té pohledu rozhlasu jako služby, jak rozhlas celkově zvládl povodně?

Já si myslím, že technicky dobře. Tehdy jsme to sice dělali na koleně, ale zvládli jsme to a během pár hodin začít vysílat. Bylo několik dní, než jsme se vrátili zpátky k původnímu vysílání a místu. Výsledkem pro nás techniky bylo zpracovat evakuační seznam, kdyby se to ještě stalo, tak co si sbalit s sebou. Pro tu připravenost na situaci se nám povedlo tady vybudovat záložní dieselagregát, takže kdyby nešla elektrika, měli bychom být schopni z rozhlasu vysílat a vydržet to i za těchto podmínek.

Příloha 9 Rozhovor č. 3 – Jana Zemková, redaktorka zpravodajství relace

Paní Zemková, vy jste nastupovala do Českého rozhlasu Olomouc v roce 1996, rok před povodněmi. Na jaké jste začínala pozici?

Já jsem byla na pozici celou tu dobu stejná, redaktor zpravodajství. Měla jsem vyčleněný takzvaný „krajánek“, spadalo to pod olomouckou redakci a měl svůj vyčleněný region Přerovska. Byli jsme asi čtyři, kromě mě ještě redaktori na Kroměřížsku, Přerovsku a Šumpersku.

Jaká byla pro Vás atmosféra po roce v Rozhlase?

Já osobně jsem v redakci moc nebývala, pracovala jsem hlavně ve svém regionu. Do Olomouce jsem jezdila zejména na porady. Psala jsem na psacím stroji, každý den zhruba pět aktuálních zpráv, odfaxovala do redakce a zbytek formou živých vstupů. Z redakce zavolali na pevnou linku a z té pevné linky jsem šla přímo do vysílání. Když jsem byla v terénu, používala jsem takový malý přístroj, který byl na pásky. A s tím se muselo jet do Olomouce, a teprve pak to šlo do vysílání.

Jaká pro vás byla změna v technologii při povodních?

Během povodní to vypadalo hodně podobně, i ta témata šla naproti. Byl tam enormní tlak ze strany domovské redakce, i z Radiožurnálu a z Prahy 2 v tom, že chtěli tady ty hlavně ty živé vstupy, popsat místní atmosféru. V okrese Přerov byly Troubky, což byl takový symbol povodní v roce 1997, i když obec Vochoř na tom byla ještě hůř. Já jsem hodně operovala v Troubkách. V redakci nebyl k dispozici mobilní telefon, já jsem naštěstí měla svůj soukromí. Začínala jsem asi v šest hodin ráno a končila až večer. Každý den jsem jezdila do Troubek, protože dovolat se tam byl samozřejmě problém, nešel tam několik dnů proud. A bez přípravy jsem reportovala to, co na vlastní oči vidím, co se tam odehrává a sháněla informace na od starostů, na obci, kde zasedali štáby, byl tam někdo za energetiky, za plynaře, za vodaře... Odtud jsem měla důležité informace a dále samozřejmě ještě o těch lidech, pokud byla šance se s někým potkat. Dále jsem hodně mluvila s vojáky a s hasiči. Řekla bych, že z 90 % moji práci tvořily živé vstupy.

Když jste hovořila s občany, byl to pro vás důležitý zdroj informací?

V Troubkách byly opravdu vážné oběti povodní, byli tam lidé, kteří byli opravdu psychicky na dně. Ze začátku jsem se však nesetkala s někým, kdo by nechtěl mluvit. Spíš nemohl třeba dojetím, bylo to pro ně citově náročné. Opravdu hodně se tam prostřídala média, a jak potom opadly city, byli spíš naštvaní, že nemají dostatečnou pomoc, hladce nešlo ani jednání s pojišťovnami. Někteří byli vděční za všechno, a jiní už nechtěli s nikým mluvit, měli toho zkrátka plné zuby.

Kdo byl tedy nejčastější zdroj informací?

Nejčastější zdroj oficiálních informací, co se týká pomoci nebo stavu infrastruktury, tak byl starosta a přednosta okresního úřadu, pak zástupci energetických společností a samozřejmě Povodí Moravy.

Řekla byste, že to byl i nejdůvěryhodnější zdroj informací?

Každopádně. Zprostředkovali oficiální informace o tom, jaká je aktuální situace, co je špatně, co bude dlouho trvat, kdy dorazí humanitární pomoc, kdy přijdou dobrovolníci, do kdy tam budou vojáci a jak budou pomáhat, kdy pustí plyn... Ale takové to lidství, co prožívali lidé a jejich osudy, jestli k nim ta pomoc opravdu dorazila, zprostředkovali sami ti lidé.

Tehdejší ředitel Českého rozhlasu Olomouc pan Červenka při povodních neodsouhlasil vysílání nonstop. Jak jste to vnímala ze svého pohledu, když jste byla tedy v druhé nejpostiženější oblasti?

Pro mě to byla taková nonstop práce. Bylo to nekonečné množství vstupů během dne, to jsem v životě nezažila. Můj muž pracoval v televizi jako kameraman a dělali zpravodajství pro Novu a Primu, já jsem neměla služební auto, takže jsem hodně jezdila i s nimi do Olomouce do jejich studia, kde oni stříhali to svoje a já zase svoje vstupy.

A musela jste dodržovat i nějaké termíny, uzávěrky, nebo se naopak posunuly?

Ne, jelikož to bylo opravdu hektické. Zavolali mi z Olomouce a ráno se mě zeptali, kam mířím, co mám v plánu, já jsem řekla, že pojedu do Troubek a jen se ptali, jestli mám nějaké nové informace a jestli ano, tak půjdeme do vysílání. Takže se odvíšlal „živák“ s novou informací, a tak to bylo každý den.

Dalo by se říct, že to bylo spíše zrychlené podávání informací?

Dalo by se to tak říct.

Během dne fungovaly další porady?

Nevím, jak to měli přímo v Olomouci, mě vždy někdo zavolal a řekl jasně, co po mě chce. Naopak když jsem narazila na něco, co mi přišlo zajímavé, nebo co jsme nějakým způsobem nepředpokládali, tak jsem se ozvala já.

Jak byste celkově zhodnotila veřejnou službu Českého rozhlasu Olomouc?

Nebudu brát v potaz technické možnosti, protože ty odpovídali dobře, doba poté pokročila. Jinak bych řekla, že Český rozhlas splnil svoji úlohu nad maximum. Bylo to jediné, co vlastně fungovalo. Samozřejmě regionální televize fungovaly také, ale většinu informací se dalo dozvědět až ve zprávách. V televizním studiu také nebyla technika na takové úrovni, aby se záběry hned zpracovaly. A co se týče konkrétně Českého rozhlasu Olomouc, tak já si myslím, že služba ve směru informování byla fantastická.

Řekla byste, že to byl jeden ze zásadních zdrojů pro lidi?

Určitě, spousta lidí říkalo, že nic jiného nenaladili.

A s kým z redakce jste byla nejvíce ve spojení?

Nejvíce asi s paní Hovadíkovou, která byla šéfredaktorkou zpravodajství. Tenkrát za to dostala i nějaké ocenění, které jsme byli spolu přebírat v Praze. Ale to by vám řekla více ona

Příloha 10 Rozhovor č. 4 – Michal Bureš, režisér vysílání

Pane Bureši, co jste měl v Českém rozhlasu Olomouc v roce 1997 na starost?

Já jsem režisér a byl jsem jím i v roce 1997, i když úplně začínajícím. Do Českého rozhlasu v Olomouci jsem vstoupil v roce 1994 v březnu. V momentě, kdy jsem se dozvěděl, že se rozhlas tady v Olomouci obnovuje, tak jsem rád pomohl stanici znovu budovat. My jsme byli v době povodní mladou stanicí, vysílali jsme tři roky, a najednou přišla tahle velká zatěžkávací zkouška. Do té doby jsem já stihl projít redaktorským kolečkem, natáčením anket na Horním náměstí, čtením kulturních tipů, připravováním krátkých reportáží pro vysílání. Pak jsem se začal věnovat přípravě delších slovesných pořadů, pohádek, různých vlastivědných pořadů, poezie... A každou středu jsem od dvou do čtyř hodin odpoledne vysílal pořad Odpolední vlnění.

Pamatujete si, jak povodně začaly?

Právě jedné středy jsem se probudil a zjistil jsem, že asi vysílat nebudu, protože všude byla voda. Když jsem došel do tehdejšího sídla Českého rozhlasu Olomouc na Horním náměstí 21, už nešla elektřina

a vrátný mi oznámil, že vysíláme z budovy SPT Telecom na Stupkově ulici, kde nám kolegové spojaři zřídili provizorní studio, a tak jsem tam jel. Začalo bezmála desetidenní dobrodružství, při kterém jsem si navždy uvědomil, co rozhlas umí Tady a Teď. Nesmíme zapomenout, že v té době ještě nebyly tak rozšířené mobilní telefony, natož sociální sítě – nic takového nebylo. Znamená to, že rozhlas byl jedním z mála, řekl bych skoro až jediným prostředkem komunikace, protože naše vysílače naštěstí voda nezaplavila. A díky tomu lidé skrze nás posílali zprávy, sdělovali, kde potřebují deky, kde potřebují jídlo... Byli jsme takovým radiomostem, spojnicí mezi lidmi. Ale vysílání rozhodně nebyl jenom vzkazník, aktivně jsme o celé dosud nepoznané složité situaci informovali. Český rozhlas je velká instituce, není to jen regionální rádio, takže jsme připravovali věci i pro „celostát“ a ten zase vysílal k nám. To vše se dnes děje v této velké budově v Pavelčákově 19, kde od května 2022 sídlíme, denně a naprosto samozřejmě, a dělo se tak i v našem původním sídle na Horním náměstí 21. Nicméně v SPT Telecom jsme v červenci 1997 byli jen ve dvou kancelářích. Uvědomte si, v jakém provizoriu jsme tehdy pracovali a co jsme dokázali.

Jak vysílání probíhalo?

Začínalo v pět ráno a jelo do devíti hodin večer určitě. Normálně jsme končili v 18:00 hodin. S tou situací nikdo neměl zkušenost, při povodních v roce 2002 už člověk věděl, že přijde voda, že ta voda bude kulminovat, potom že opadne a začne se uklízet. Navíc v roce 1997 nebyla žádná protipovodňová opatření, takže voda si opravdu dělala, co chtěla. A my jsme museli všechny ty situace zpravodajsky pokrývat. Byla to obrovská odpovědnost. V daném prostoru a čase byl rozhlas jediným kontinuálně fungujícím médiem, tranzistoráky na monočlánky hrály všude. Rozhlas má totiž jednu velkou výhodu, vezmete reportážní set, vydáte se místo a vysíláte odtud Tady a Teď. V té novodobé variaci z roku 2002 to byla protržená hráz u Horky nad Moravou, tam to byla otázka několika desítek minut, aby lidé opustili prostor. V tom rozhlas sehrál nezastupitelnou roli. Ta moje role byla, tím, že jsem režisér, aby vysílání mělo pro posluchače co nejhladší a co nejsrozumitelnější průběh.

Takže jste to doplňoval do konečného celku.

Přesně tak, to je role režiséra: koordinovat a dohlížet na to, aby všechny cíle vysílání, které jsme si vytyčili, byly naplňovány.

A jaké jste se vytyčili cíle během povodní?

Obecně vzato jsme se zaměřili na distribuci informací, kontakt s lidmi a potom na reflexi. Protože tady byli chudáci, kteří najednou neměli střechu nad hlavou, hledali své blízké, neměli co jíst. Takže poradník – kam se obrátit, kam zavolat, jestliže ještě nepřijala pojišťovna, došlo-li palivo v autě, kam se obrátit, pokud ještě nepřivezli chleba, že je potřeba zavolat tam a tam. Představte si, že se ocitnete někde, kde není signál mobilního telefonu, tak si podobné informace nenajdete na internetu a musíte poslouchat rozhlas. A to byly ty naše cíle: odpovědět na všechny potenciální otázky lidí a pomáhat řešit všechny problémy, které mají.

Takže témata byla nastolována hlavně tak, abyste pomohli lidem.

Jednoznačně, pomoci lidem, pomoci všem, co nás budou poslouchat, protože v ten moment nás poslouchali i posluchači soukromých rádií, opravdu je v ten moment nezajímaly soutěže o ceny. A ta soukromá rádia prostě nebyla schopna stejné práce, nemají tu zkušenost a nemají to „know how“. V červenci 1997 byla poslechovost Českého rozhlasu Olomouc enormní. Je to jako vždy, když se něco ve společnosti stane, všichni pak ladí ČT24, nevydají se první na Novu. Od toho veřejnoprávní média taky máme, proto je platíme, protože ona jsou tím etalonem. Vysílání neprobíhá za účelem zisku; skrz koncesionářský poplatek si společnost jakoby předplácí tu námahu za vytváření objektivní veřejné služby. A ta služba negeneruje další hmotný zisk, nemá potřebu a ani důvod. – Byť na podnikání v oblasti médií není vůbec nic špatného, je potřeba si uvědomit, že médium, které má inzerenty a vazby na nějaké lidi, tak proti těm lidem primárně nepůjde. Protože by inzerenty ztratilo, což je pochopitelné. Nebo naopak má svůj okruh lidí, se kterými spolupracuje, kterým dává práci, tak ty lidi bude protežovat. To je obchodní uvažování, my máme uvažování veřejné služby. Každý den povodňového vysílání Českého rozhlasu Olomouc pro mě službu veřejnosti znamenal. Velmi silný zážitek byl, když nám po nějaké době lidé začali děkovat. Začali psát dopisy a telefonovat i mimo vysílání, jak moc děkují, že jsme jim vše pomohli přežít. Ve vysílání jsme dbali taky na to, aby tam byl i moment nějaké úlevy, relaxace, nějaké zábavy, zkrátka vytrhnutí se z nelehké situace. Pamatuji si, že jsme vysílali například humoristické povídky, aby posluchači přišli na jiné myšlenky.

V předchozím rozhovoru s panem Řezníčkem jsem slyšela, že jste se museli vyhnout i nějakým tématům, třeba vodě, ještě něčemu jste se vyhýbali?

Jako v každé mimořádné situaci, musíte se chovat s velkým taktem. A režisér na to samozřejmě dohlíží, ale musím říct, že náš tým byl a je naprosto skvělý. Pro mě to byl velký přerod do profesionála. Předtím jsem si každé vysílání pečlivě připravoval, analyzoval každý text, ale během povodní na to najednou nebyl čas a já jsem se musel řídit intuicí. Člověk se naučí, co jde, co nejde, co už je dlouhé, co není dlouhé, co má přednost, co je důležitější, co máme ještě zopakovat, protože se to řeklo jen jednou... Rozhlas má totiž jednu krásnou výhodu a jednu nevýhodu: stále plyne dopředu a nejde pozpátku, takže vy něco nezaregistrujete a už je to pryč. Posluchačům tak musíte dát druhou šanci, a to podstatné zopakovat znovu, třeba ať nejezdí do Troubek. Když jsme na podzim 1997 obdrželi cenu programového ředitele Českého rozhlasu, tak jsme se opravdu dmuli pýchou. Magistru Červenkoví se podařilo těžce v Praze prosadit znovuzrození studia v Olomouci, najednou přišla taková krizová situace... Představte si, že bychom neuspěli!

Byla to velká zkouška.

Obrovská, asi jedna z nejtěžších, protože byla první. Ta druhá vlna povodní v roce 2002 propukla tenkrát v sobotu a já jsem byl ve výrobní režii. Věděli jsme, že stoupá voda, a hned bylo jasné, že zůstáváme přes noc. Už jsme také věděli, co bude potřeba. Jeli jsme do půlnoci inforservis a pak jsme přepojili na celostátní Český rozhlas Dvojku. Říkali jsme si, že když bude něco důležitého, tak sjedeme zase k nám. A najednou v 0:40 hodin praskla hráz v Horce nad Moravou a bylo všechno jinak. Vyjeli záchranáři, hasiči, vyjeli jsme live i my. Tam to byla otázka desítek minut, aby lidé opustili baráky.

A myslíte tedy, že bylo noční vysílání při druhé vlně povodní v roce 2002 nutné?

Určitě.

Ale v té první vlně povodní v roce 1997 jste přece přes noc nevysílali.

To máte pravdu. Povodně v roce 1997 nebyly na rozdíl od těch v roce 2002 bleskové. Příčina povodní v roce 1997 byla, pokud vím, dlouhotrvající okluzní fronta nad Jeseníky a Beskydami. Držela se tam pět nebo šest dní, přišlo a voda stoupala postupně. Kdežto v roce 2002 se během krátké doby udělala přívalová vlna. V roce 1997 se netušilo, že voda z Hané jen tak rychle neodejde, že se tady zdrží. Tehdy všechno, co na horách spadlo, steklo k nám dolů, a do toho tady ještě přišlo, takže bylo na malér pěkně zaděláno, aniž jsme to předtím tušili. Dnes byste se jistě mohla podívat na animaci, jak ty mraky jdou, a předvídat, co bude. My jsme v roce 1997 neustále, každou hodinu vyhodnocovali to, co je v tom vysílání potřeba, zda má dál pokračovat a v jaké podobě – že se například blíží večer, takže dáme větší prostor muzice a vzkazům, protože už nic nového nepřicházelo a místo infoservisu budou stačit zprávy každou půlhodinu. Když třeba šéfredaktorka zpravodajství paní Hovadíková řekla, že teď je potřeba tam něco dát, tak jsme to ihned zařadili do vysílání.

Byla to tedy hlavně okamžitá reakce na situaci.

Ano, neustále bylo a je potřeba tu situaci z informací, které máte, vyhodnocovat, reagovat na ni a předávat zprávy dál. Ale ne formou poplašných zvěstí a senzačních odhalení. Právě v tom tkví podstata, vy neděláte senzaci. Služba veřejnosti není přehlídkou senzací a dojmologie. Naopak. Musí přijít velká věcnost, aby lidé pořád zachovávali chladnou hlavu, protože nejvíc problémů vzniká, když vznikne panika. Tím hůř, že bezdůvodná.

Ještě k těm tématům, dokázal byste říct, jaký byl poměr témata region – Olomoucký kraj versus Česká republika?

V momentě, kdy v Praze zasedl krizový štáb vlády a přijal nějaká opatření, tak samozřejmě o tom informujete, protože se to týká přesně těch lidí, pro něž vysíláte. Plus celostátní zprávy se vysílaly třikrát denně, myslím tím pražské zprávy o dění v celé ČR a ve světě. Pochopitelně jsme měli přístup k ČTK, takže jsme i v těch našich zprávách říkali to důležité z České republiky, ale řazení bylo celkem jasné – povodně na prvním místě. V momentě, kdy se něco stalo, tak se šlo hned do vysílání. Takovou možnost kontinuální zpravodajství dává, mohli jsme být Tady a Teď a velmi promptně reagovat. Když máte ve vysílání delší přetočené segmenty, dělá se to špatně, protože musíte čekat, než vám skončí pořad. Dnes už je kontinuální vysílání naprosto běžné, když se udá cokoli mimořádného.

Dalo by se to dnes označit jako krizová žurnalistika?

Přesně tak.

Věděl byste, jaký byl nejčastější zdroj informací?

Vždy to bylo ověřeno ze dvou zdrojů minimálně. Od ČTK informace fungovaly dobře a v momentě, kdy vám pošle Policie České republiky prohlášení, nebo je to výzva úřadu, města nebo obce, vy nemáte důvod ji zdrojovat, jen si telefonátem s mluvčím upřesníte, zda jste vše správně pochopili. Myslím, že dneska je pomocí e-mailů vše jednodušší, předtím ta doba byla analogová, takže informace většinou chodily faxem, telegramem nebo dálnopisem, to bylo celé.

A co třeba nějaké informace od občanů?

Tam fungovaly hlavně osobní vzkazy pro rodinu. V momentě, kdy nám někdo volal, že se mu třeba zdá, že někde hoří, odkazovali jsme ho na Integrovaný záchranný systém. Doba ukázala, co rozhlas v těch velkých krizích, ať už za Květnového povstání nebo za Srpnové okupace, dokáže. Stačí opravdu zapálení lidí. A to pro mě znamenalo nejvíc: poznat a pochopit, že s málem dokážete udělat tak moc.

U organizace týmu, zůstaly vám nějaké porady během dne?

To byla v podstatě jedna průběžná porada. Jak jsem říkal, odvíjelo se to od aktuální situace, samozřejmě byl rámcový scénář. Bylo nutné neustále zachovávat flexibilitu.

Nad vámi byl ve vedoucí funkci už pouze ředitel rozhlasu?

Je pravda, že odpovědnost za vysílání byla na řediteli. Ale tenkrát jsme to vůbec nevnímali. Bylo to i tím, že ta instituce byla mladá, měla 3 roky v podstatě.

Nevnímali jste to celkově, nebo během těch povodní?

Výlučně během povodní. Protože jinak byl samozřejmě ředitel ten, kdo schvaloval scénáře, které jsem já potom realizoval. Ale během povodní v roce 1997 jsme fungovali, jak si situace žádala, vlastně na to nebyl ani manuál.

Potom už ale ano.

Ano, to je druhá věc. V roce 2002 už manuál byl a byly i jiné možnosti, do budovy na Horním náměstí 21 už byl nainstalován záložní dieselagregát. Kdyby byl záložní agregát již v roce 1997, tak jsme zůstali ve své budově a všechno by bylo jinak, ale neměli jsme elektřinu a odtud jsme vysílat nemohli.

Co by bylo jinak, kdyby tam byl dieselgregát?

Jak říkám, měli bychom k dispozici celé zázemí rozhlasové budovy. V tom provizorním studiu v budově SPT Telecom se opravdu nedalo moc předtáčet, pozvat si nějaké hosty. Během povodní se jenom kontinuálně vysílalo. Dalo se něco namluvit na chodbě a pak to pustit, ale nebyla možnost paralelního vysílání, že by se něco vysílalo jen pro celostátní vysílání a něco jen pro Olomouc.

Co vám tam z techniky chybělo?

V momentě, kdy je ve dvou kancelářích tolik lidí, tak to není stejné, jako kdybychom byli v normálním prostředí rozhlasové budovy, natož té naší nové v Pavelčákově 19. Například tady je možnost paralelního vysílání současně ze tří studií, tedy tři na sobě nezávislá live vysílání kamkoliv.

Řekl byste, že to obecně neovlivnilo výslednou službu rozhlasu?

Ne, to určitě neovlivnilo. Byli jsme rádi za to, co bylo. Naši předchůdci v roce 1968 v srpnu vysílali, pokud je mi známo, z bytů někde v Neředíně, a ta situace byla v té době stokrát složitější, ale obstáli i oni. Já si dokonce myslím, že technika je vždycky jen služebným momentem a máte-li co sdělit, tak je skutečně jedno, bude-li to stereo. Když máte co říct a potřebujete s člověkem komunikovat, tak si cestu vždy najdete.

Poté, co opadla voda, jste se vrátili zpátky do studia. Jak dlouho jste ještě řešili téma povodní?

Určitě ještě rok. Povodně samozřejmě i dál vysíláním rezonovaly. Český rozhlas Olomouc se vrátil ke svému normálního běhu, tematicky se těm povodním nedalo vyhnout, jejich následky byly nejvýmluvnějším důvodem a důkazem. První otázka při rozhovoru bývala, jak hosta zasáhla uplynulá doba. Pak jsme dělali první výročí povodní, teď velkou připomínku po 25 letech.... Je to něco, co ve vás zůstane na celý život. Dneska věřím, že tím, že se udělala protipovodňová opatření a opravdu spousta práce, jsme na vše připraveni líp.

Jaké změny nastaly v Českém rozhlase Olomouc a pro tu připravenost?

To by byla otázka na ředitele studia v době druhé vlny povodní, což byl Pavel Hekela. Víím, že byla přijata mnohá opatření, vznikl speciální manuál vysílání při mimořádných situacích. Ten se aplikuje dodnes.

Jak hodnotíte roli Českého rozhlasu v Olomouc jakožto veřejnoprávního média během povodní v roce 1997?

Veřejnoprávní média, hlavně na regionální úrovni, to znamená regionální studia Českého rozhlasu, jsou nepostradatelnou součástí jednak kulturního prostředí, ale také kritické infrastruktury. Představte si, že by v Olomouci studio nebylo, a vysílání by připravovala Praha, možná Brno nebo Ostrava. Ale jak by mohly připravovat vysílání Tady a Teď z místa, když situace tam, odkud by vysílaly, by byla zcela odlišná? Samozřejmě v globalizované době můžete kamkoliv přijet přenosovým vozem. Jenže nikdo z Prahy nezná tak dobře místní zdroje a potřeby, jako regionální redaktoři. Pro případ, že nastane krizová situace, byste si proto v daném místě, minimálně v krajských celcích, měli infrastrukturu držet. Což naštěstí funguje. V každém krajském městě má nyní Český rozhlas své regionální studio. V případě, že se v dané části republiky cokoliv stane, je tam potřeba Tady a Teď být urychleně. Povodně na Moravě ukázaly, že to tím nejpodstatnějším.

Příloha 11 Rozhovor č. 5 – Marie Hovadíková, šéfredaktorka zpravodajství

Paní Hovadíková, jaká byla hlavní témata během povodní v roce 1997?

Informovali jsme hlavně o aktuální situaci, jak se zvedají hladiny řek a potoků v jednotlivých částech regionu, jaký je výhled z pohledu hydrometeorologů a situace na severu v horských oblastech, varovali jsme před přicházející vodou, informovali jsme o evakuaci a podávali těžce dostupné informace z okresního a městského úřadu. Fungovali jsme při nouzovém vysílání i jako krizová linka pro ty, kteří hledali v té chaotické době příbuzné.

Mohla byste, prosím, přiblížit poměr témat region střední Moravy versus Česká republika?

Většinou to byla místní témata, o povodně se začínal později zajímat i „celostát“, například z politiků přijel Václav Havel, Josef Lux, Václav Klaus, který objel i krizová evakuační centra, setkal se tam s občany a jel se podívat do městského krizového štábu. Všichni tito politici přijeli... a zase odjeli do klidné Prahy. Zaplavená Morava byla docela daleko od hlavního města.

Jaká témata jste naopak vyřadili?

Vyřadili jsme běžné celostátní zpravodajství. My jsme to krizové zpravodajské vysílání prodloužili z několika stanovených zpravodajských relací v pevné časy na celý den, každá informace bez ohledu na čas šla ihned do vysílání, pružně jsme zavedli vysílání od 6 do 20 hodin. Jestli si to pamatuji, jinak jsme tehdy měli vysílání od 6 do 18 hodin.

A potom jste vysílání přepojovali na Prahu, že?

Ano, potom se to běžně přepojovalo na Český rozhlas 2.

Přemýšleli jste i o nepřetržitém vysílání z Olomouce?

My jsme o tom přemýšleli a byli jsme ochotni se do toho pustit, ale v noci nebylo moc co řešit. Byla tma, ani záchranáři nemohli pracovat, jak by mohli. Když na to vzpomenu, já jsem měla tehdy shodou okolností víkendovou pohotovostní službu. My jsme sice v tu dobu měli už vlastní regionální zprávy každou hodinu, které četli moderátoři, ale dodávali jsme zpravodajství do vysílání třeba i formou živých vstupů, případně jsme posílali aktuality do Radiožurnálu. Už od soboty 5. července a v neděli 6. července na Jesenicku, Olomoucku a Přerovsku hodně přšelo, při neustálých vydatných srážkách se začaly zvedat hladiny Moravy a Bečvy, a tak se zrušila akce Jízda králů v Doloplazích a jeden protest proti restituci hradu na Bouzově. Při cestě tam jsme s kolegy novináři potkávali hasiče, kteří evakuovali děti z dětských táborů. V neděli dál přšelo, tisíce lidí neměly telefonní linku, protože byla zaplavena důležitá ústředna. A ten večer jsem volala asi kolem desáté na Radiožurnál, že tady začínají povodně, evakuují se dětské tábory a nejde velká část telefonních linek. Od produkční Radiožurnálu přišla informace, že o toto téma nemají zájem.

Ale druhý den brzy ráno, možná už před 5. hodinou, mi volal Jan Pokorný z Radiožurnálu, že to je a bude prioritou. A to také samozřejmě byla a už se to u nás rozjelo naplno, my jsme dodávali živé vstupy do našeho regionálního vysílání i do Prahy. Tím chci říct, že se to absolutně podcenilo z pozice všech ostatních, ale my jsme na tom okamžitě od pondělka brzy ráno začali naplno pracovat. Z okresního i městského úřadu jsme obtížně získávali informace, protože nikdo se s námi nechtěl bavit. Pro všechny jsme byli otravní novináři. Zpočátku povodňové štáby okresu i města absolutně nefungovaly. Byl velký problém v tom, že ty olomoucké krizové štáby, okresní i městský,

fungovaly dost tristně, a to dokládá ten fakt, že se pořád stěhovaly, snad až na pátém místě na letišti v Neředíně našly bezpečné zázemí, vždy je předtím zaplavila voda. Čestnou výjimkou byla Milena Novotná, přednostka Okresního úřadu v Jeseníku, která sama telefonovala o situaci a vyzývala občany k evakuaci a hlavně ke klidu. Varovala, že to brzy přijde k nám dolů na jih.

Až později přišli všichni na to, že je obrovská výhoda mít k dispozici veřejné sdělovací prostředky, a ještě více rozhlas, protože televize nemohla nic dělat. To, co kolegové natočili, mohli vysílat až zpětně – měli problém se dostat k vysílači v Radíkově a poslat to dál. Nevycházely žádné noviny v regionu, nebylo kde tisknout a nebylo jak distribuovat, když byly silnice zaplavené, mosty neprůjezdné, tiskla se jen nouzová vydání spíše v podobě letáků, roznášeli je dobrovolníci. Protože nebyl elektrický proud v celé Olomouci a okolí, ostatní novináři nemohli pracovat tak jako my, když jsme našli zázemí v budově Telecomu, kde měli záložní zdroje na elektřinu. Naši skvělí technici – zvukoví mistři za krátkou dobu provedli potřebné propojení na vysílač, ohromně nám pomáhali také jako produkční, zpracovávali naše natočené příspěvky – tehdy se ještě přenášelo na pás a muselo se stříhat „ručně“.

Výborně fungovala spolupráce s hydrometeorology z Povodí Moravy, měli jsme aktualizované údaje z hlavních toků i přítoků, komunikovali jsme několikrát denně, protože tito odborníci měli situaci pořád pod kontrolou. A druhou bezpečnostní složkou, která skvěle plnila své poslání, byli hasiči. Musím však ještě zmínit vojáky, kteří dorazili pomáhat, tuším, z Pardubic, ti také nebyli na slovo skoupí.

A řekla byste, že to byly i nejdůležitější zdroje?

Ano, hydrometeorologové a hasiči. Zpočátku jsme se nemohli domluvit třeba s hygienou. Lidé si stěžovali na vodu. Čistička byla také zaplavená a nejdříve se to bagatelizovalo, že to jsou fámy, a pak se to samozřejmě začalo řešit a přiznalo, když všem tekla rezavá voda. Pak už otočili a opakovaně jsme dávali do vysílání výzvu hygieniků, ať lidé nepijí vodu z kohoutku a seženou si balenou, což do zaplavených oblastí rozváželi s chlebem na člunech lidem, co zůstali doma, zase hasiči. V oblasti zaplaveného Farmaku byla voda kontaminovaná a životu nebezpečná, několik lidí, kteří na to nedbali, na následky leptospirózy zemřeli. Největší boj, krom vody, byl s některými složkami krizových štábů - boj o informace.

Krizová situace má přece jen jiný režim. Došlo u vás ke změně v hierarchii pozic, setřely se tam třeba nějaké hranice?

Ano, hlavně jsme se domlouvali společně. Měla jsem velké štěstí, že kolem mě byli lidé, kteří fungovali na 250 %. Nikdo se nemusel úkolovat, přemlouvát, spíš jsme se předháněli, kdo co udělá. Někteří z nás měli zaplavené domovy, já jsem tak spala u jedné kolegyně, protože jsem měla zaplavený dům v Černovíře. Ohromně jsme si pomáhali a domlouvali se. Tehdy v ten kritický týden jsme pracovali 14 i 16 hodin denně. U programu byla ze začátku, tedy ještě 7. července, snaha zařadit do vysílání běžné pořady jako Větrník či Hrajeme na přání, což jsem jako vedoucí redakce zpravodajství považovala za absurdní. Koneckonců hosté do pořadů se do studia stejně neměli ani jak dostat, protože silnice už byly zaplavené. Jako kolektiv jsme nikdy nespolečně pracovali tak skvěle jako při povodních, byla to vypjatá situace, nikdo neměl zkušenosti, ale každý měl obrovskou chuť do práce a dělal maximum. Co se zpráv týče, ty jsme vysílali průběžně, redaktoři chodili z terénu přímo na mikrofon do živého vysílání, případně jsme se ozvali z terénu, ale musím zdůraznit, že jsme měli jeden dnes už předpotopní velký těžký mobil. Podařilo se nám pak dostat do vysílání odpovědné osoby z krizových štábů, aby lidem sdělily zásadní informace.

Vy jste dříve zmiňovala, že tu síť kontaktů jste si tvořili sami.

Každý měl svůj úsek práce. Neúnavná kolegyně Alena Vykydalová třeba měla na starosti hygienu, zdravotníky. Jiný komunikoval s Povodím Moravy, hasiči, policií. Když s těmi lidmi z institucí spolupracujete, tak jsou rádi, když se jim ozve stejný hlas. Každý měl tedy svou oblast a o tu se staral, šlo i o kontinuitu.

Chápu tedy, že ze začátku jste se snažili dodržovat nějaké rutiny, známý postup, ale potom jste zjistili, že to zkrátka nejde.

Ono to ani nešlo, hosté se nemohli dostat do Olomouce. Takže hlavně z té praktické strany. Ale koho si myslíte, že zajímá povídání s nějakou osobností, když je v ohrožení jeho majetek, neví, jestli je v pořádku jeho rodina, když nefunguje elektřina, nejde plyn, nemáte pitnou vodu, nemáte kde nakoupit, jak uvařit, nefunguje hromadná doprava, nemáte se jak dostat do práce či k lékaři. To byl přece totální kolaps. Opadla voda, ale všechny služby se obnovovaly postupně. A to byla zase témata, kterým jsme se velmi podrobně věnovali. Tak jak se začaly vracet řeky do svých koryt a život do svých kolejí, tak také potom jsme najeli na normální vysílací schéma. Ale to povodňové téma doznívalo ještě řadu měsíců.

A vy jste, paní Hovadíková, byla i u té druhé vlny povodní?

Ano.

Když to zhodnotíte z pohledu krizové situace a komunikace, na tu druhou vlnu už jste byli připraveni?

My jsme se i u té první vlny přizpůsobili situaci okamžitě, ale při té druhé vlně jsme byli, myslím, dokonce členy bezpečnostní rady města. Už to opravdu ti komunální politici brali tak, že je rozhlas velice silný spojenec a pomocník, protože ostatní média nemají tu sílu. Ta situace po těch pěti letech byla úplně jiná, a to hlavně tím, že jsme to už všichni zažili. Existovaly už evakuační plány, fungovaly sirény, lidé byli poučeni a většinou věděli, co mají dělat.

Jak vnímáte roli Českého rozhlasu Olomouc během povodní v roce 1997?

Absolutně nezastupitelnou. Dnes už existuje internetové zpravodajství, to by teď byla velká konkurence. Opravdu jsme se tehdy semkli jako tým a bylo to něco, na co asi nemůžu v životě zapomenout. I když některé věci byly dost smutné, třeba když dostanete informaci, že máte vysílat, že tam někde hledají lidi, a potom se dozvíte, že se utopili. Ale na to, že jsme neměli zkušenosti, neměli vybavení, pouze dvě pevné telefonní linky... Na jedné jsme třeba zjišťovali informace, ta druhá byla přímo do vysílání v tom improvizovaném vysílacím studiu. Ale tady tím to neskončilo, snažili jsme se lidem i v dalších týdnech, až opadla voda, pomáhat formou různých poradníků – ohledně vysušování domů, finanční sociální pomoci, náhrad z pojišťovny. Taky jsme zvali psychology, potřebovali je hlavně starší lidé, kteří přišli nejen o střechu nad hlavou, ale také o všechno, co jim zničila voda, když jim vzala osobní věci, fotografie, vzpomínky. Poté se vysílání ustálilo a samozřejmě jsme se, jakmile to šlo, vrátili zase zpátky do rozhlasového studia.

Získali jste za to i ocenění práce, je to tak?

Pozvali nás na konci toho roku 1997 do Prahy na slavnostní zasedání. Já už si to úplně přesně nepamatuji, jen mi řekli, že pojedou do Prahy a převezmu tam cenu generálního ředitele. Víím, že to bylo za ty povodně a bylo to asi nejvyšší ocenění, co generální ředitel mohl udělit.

Příloha 12 Rozhovor č. 6 – Pavel Hekela, bývalý ředitel Českého rozhlasu

Pane Hekelo, vy jste v roce 1997 ředitelem nebyl a nebyl jste ani v rozhlase, je to tak?

Je to tak, nastoupil jsem 1.1.2000.

A co jste během povodní dělal?

To si pamatuji velice dobře, protože bydlím v lokalitě, která nebyla povodní zasažena. Tenkrát jsem byl mimo angažmá v zaměstnání, měl jsem jen nějaké režie, takže jsem byl svobodný umělec. A v době, kdy byly povodně, tak jsem s mým kamarádem a pozdějším kolegou z Českého rozhlasu s panem Milanem Švábem jezdil na kánoji po Olomouci jsme rozváželi chleba, pitnou vodu a dělali jsme takové záchranné mise, venčili jsme pejsky, protože pejsci v panelácích byli zvyklí, že nesmí čůrat doma, tak jsme je vozili i s páničky někam na louku vyčůrat. Ono se to zdá úsměvné, ale jako pejskař tomu velmi dobře rozumí. Vozili jsme do manažery, aby si dobýjeli telefony, protože byli bez připojení. Moc jsem se k tomu potom nehlásil, protože se ukázalo, že někteří ten chleba, který jsme fasovali od vojáků, tak ten chleba prodávali asi za padesát korun.

Takže jste byl spíše v občanské pozici, nebo jste vypomáhal ještě jinak?

Já jsem nabízel pomoc na více organizovaných místech. Snažil jsem se dovolat na krizové štáby a uváděl jsem, že jsem koncesovaný zdravotník, protože jsem v té době měl ještě potvrzení československého Červeného kříže. Uváděl jsem, že jsem skaut, horolezec, že jsem závodně plaval a že jsem odolný stresům. A když jsem se dovolal na centrum hasičů, tak se mě ta paní zeptala, jestli mám motorový člun. Ten jsem neměl, tak tím to skončilo.

Jak jste ze své pozice vnímal Český rozhlas a jeho práci?

Tehdy jsem se tím příliš nezabýval. Český rozhlas, pokud vím, tenkrát vysílal z nouzového pracoviště, které bylo v budově Telecomu. A já jsem tam volal a nabízel jsem panu řediteli Červenkovi moderátorské služby, protože já jsem v rozhlase předtím pracoval na smlouvu jako moderátor. On tu nabídku nevyužil, protože zřejmě měl svých zaměstnancům dost.

Poté jste v roce 2000 místo přebíral přímo po panu Červenkovi?

Ano, pan Červenka odcházel do důchodu, já jsem vyhrál výběrové řízení na ředitele Českého rozhlasu Olomouc. Předtím jsem měl praxi z rádia Pohoda, kde jsem působila asi 2 roky jako ředitel. Z Českého rozhlasu Olomouc jsem měl praxi jako moderátor a zprávař.

Celkově se téma povodní řešilo ještě jako pár let, třeba skrz vyplácení pojišťoven, ale i zpětně management při povodních. Pan Červenka byl to řešil i s Radou rozhlasu. K té situaci byste dokázal něco říct?

Nemám o tom žádné relevantní informace, tak spíš vždy z druhé ruky. Ale nikdy jsem se tím nezabýval, protože jsem se tím nemusel zabývat a vracet zpátky. Od toho roku 2000 jsem se zabýval výhradně tím, co chci změnit a vůbec jsem se k tomu nevracel zpátky. Kromě toho, pan Červenka ještě nějakou dobu pracoval jako externí redaktor, pro vážnou hudbu, to jakoby externí spolupráce v oblasti hudební, nikoliv zpravodajské.

Tu situaci jste potom ale musel řešit, jakmile přišla druhá vlna povodní, jak na to byl Český rozhlas připravený?

Když přišla druhá vlna povodní, tak už jsme byli poučeni, respektive zpravodajské redakce byly poučeny z první vlny. Došlo k tomu, že zpravodajství se pod mým vedením výrazně emancipovalo

a postavilo se na vlastní nohy. Tehdy vedla zpravodajskou redakcí Blanka Mazalová, zpravodajství ještě zdaleka nespadlo pod Prahu nebo Radiožurnál a bylo pro tuhle krizovou situaci velmi dobře připravené. Díky předchozím zkušenostem jsme přesně sledovali meteorologické předpovědi a vývoj událostí. Já jsem byl tenkrát členem krizového štábu kraje a města, takže jsem docházel na jednání krizového štábu. Docházela tam i paní Mazalová, takže jsme byli v přímém kontaktu s krizovým vedením kraje a města, z čehož jsme samozřejmě měli velmi užitečné informace. Pokud si pamatuji, tak pracovalo se ve dne v noci, nebylo vůbec důležité, v jaké je kdo pracovní době a v jaké směně. Kolegové mi vyšli velmi vstříc, a rádio opravdu pracovalo celých čtyřadvacet hodin. Tehdy jsme vysílali samostatně do desíti hodin do večera. Poté se překlápělo vysílání na Radiožurnál. Podařilo se mi vyjednat jakési osamostatnění, takže naše stanice vysílala čtyřadvacet hodin. Takže se nepřeklápělo na noční vysílání do celorepublikového univerzálu, ale vysílali jsme opravdu samostatné emancipované zpravodajství. Jedna věc byla strašně důležitá. Tím, že jsme zpravodajství měli takhle pevné a naprosto seriózní, tak oficiální místa – policie, hasiči, či magistrát oslovovali občany, že pokud chtějí mít relevantní zpravodajství, ať si naladí Český rozhlas Olomouc. Je to paradoxní, ale samozřejmě nám to pomohlo jak už v získání poslechoвости, tak k upevnění jakési prestiže solidního zpravodajského veřejnoprávního média.